ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 83 (1617) | Пятніца, 20 кастрычніка 1961 года | Цана 4 кап.

Дзеячы літаратуры і мастацтва! Ярчэй адлюстроўвайце ў сваіх творах веліч і прыгажосць гераічных спраў савецкага чалавека! Змагайцеся за высокую ідэйнасць твораў і мастацкае майстэрства, за цесную, непарыўную сувязь літаратуры і мастацтва з жыццём народа, з задачамі камуністычнага будаўніцтва!

(З Заклікаў ЦК КПСС да 44-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі).

З'ЕЗД БУДАЎНІКОЎ КАМУНІСТЫЧНАГА ГРАМАДСТВА

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ

аб XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

17 кастрычніка, у 10 гадзін раніцы, у Маскве, у Крамлёўскім Палацы з'ездаў пачаў работу чарговы XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

З'езд адкрыў уступнай прамовай Першы сакратар ЦК КПСС таварыш М. С. Хрушчоў.

З'езд выбраў Прэзідыум з'езда, Сакратарыят, Рэдакцыйную камісію і Мандатную камісію.

Зацвярджаецца наступны парадак дня з'езда:

1. Справаздача Цэнтральнага Камітэта КПСС— дакладчык Першы сакратар ЦК КПСС тав. М. С. Хрушчоў.

2. Справаздачны даклад Цэнтральнай Рэвізійнай камісіі КПСС — дакладчык старшыня Цэнтральнай Рэвізійнай камісіі тав. А. Ф. Горкін.

3. Праект Праграмы КПСС — дакладчык тав. М. С. Хрушчоў.

4. Аб змяненнях у Статуце КПСС — дакладчык Сакратар ЦК КПСС тав. Ф. Р. Казлоў.

5. Выбары цэнтральных органаў партыі.

Са справаздачай Цэнтральнага Камітэта КПСС выступіў Першы сакратар ЦК КПСС тав. М. С. Хрушчоў, горача сустрэты дэлегатамі і гасцямі з'езда.

Затым з'езд заслухаў справаздачны даклад Цэнтральнай Рэвізійнай камісіі КПСС, з якім выступіў старшыня Цэнтральнай Рэвізійнай камісіі КПСС тав. А. Ф. Горкін.

* * *

17 кастрычніка 1961 года. Маскоўская раніца. Крэмль. Родны, прывычны, з рубінамі чырвоных зорак. Цвет партыі, усяго савецкага народа, лепшыя людзі краіны прыйшлі сёння сюды, у новае цудоўнае збудаванне са шкла і мармуру — Крамлёўскі Палац з'ездаў. Ветэраны рэвалюцыйных баёў, героі першых пяцігодак, ініцыятары цудоўных здзяйсненняў апошніх гадоў, калі савецкія людзі, здзіўляючы свет, першымі вырваліся ў космас, сабраліся на найвялікшы камуністычны форум, каб прыняць першую ў гісторыі чалавецтва праграму пабудовы камунізма.

Мільёны рабочых на прадпрыемствах, будоўлях і транспарце, калгаснае сялянства, савецкая інтэлігенцыя з выключным уздымам рыхтаваліся да гэтага дня, прысвячалі яму сваю натхнёную стваральную працу. Уся наша вялікая Радзіма, якая ўпэўнена ідзе да светлых вышынь камунізма, сустрэла XXII з'езд партыі як самае вялікае і радаснае свята.

Да з'езда КПСС прыкавана ўвага ўсяго свету. Прагрэсіўнае чалавецтва вітае наш народ, нашу партыю як сцяганосца новай эпохі, вяшчальніка высакародных гуманістычных ідэалаў. Велізарную цікавасць у свеце выклікаў праект новай Праграмы КПСС — гэты Маніфест Камунізма, які ўсталёўвае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў.

Час набліжаецца к дзесяці гадзінам. Цёпла вітаюць дэлегаты з'езда кіраўнікоў раду дэлегацый братніх марксісцка-ленінскіх партый, якія займаюць месцы ў прэзідыуме.

Роўна 10 гадзін раніцы. Бурнымі, працяглымі апладысментамі сустракае з'езд з'яўленне членаў Прэзідыума Цэнтральнага Камітэта КПСС — баявога штаба нашай вялікай партыі. Усе ўстаюць.

З велізарнай увагай слухаюць дэлегаты і госці ўступную прамову Першага сакратара ЦК КПСС таварыша Мікіты Сяргеевіча Хрушчова.

— XX чарговы з'езд нашай партыі,— гаворыць М. С. Хрушчоў, — адбыўся ў лютым 1956 года. З таго часу прайшло больш пяці з палавінай гадоў. У жыцці і дзейнасці партыі, усіх народаў Савецкага Саюза, як і ва ўсім сусветным развіцці, гэты важны перыяд часу быў насычан падзеямі гістарычнага значэння. XXI з'езд — нечарговы — прыняў пастанову аб скліканні чарговага з'езда ў 1961 годзе. У адпаведнасці з гэтым рашэннем сёння пачынае сваю работу XXII з'езд партыі.

На XXII з'езд партыі выбрана 4.408 дэлегатаў з рашаючым голасам і 405 дэлегатаў з дарадчым голасам. Прыбыло на з'езд 4.394 дэлегаты з рашаючым голасам і 405 дэлегатаў з дарадчым голасам. Адсутнічаюць па ўважлівых прычынах 14 дэлегатаў.

Па даручэнню Цэнтральнага Камітэта таварыш М. С. Хрушчоў уносіць прапанову пачаць работу з'езда і аб'яўляе XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза адкрытым.

Таварыш М. С. Хрушчоў гаворыць, што за час, які прайшоў пасля XXI з'езда, міжнародны камуністычны рабочы рух страціў рад выдатных дзеячоў і сярод іх—нашых незабыўных таварышаў Вільгельма Піка, Уільяма Фостэра, Гары Політа, Юджына Дэніса, Вацлава Капецкага, Эліаса Лафертэ, Фараджала Хелу, Гастона Манмусо.

У барацьбе супраць каланіялізму загінуў выдатны дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху Афрыкі Патрыс Лумумба.

Ад рукі подлага фашысцкага забойцы, найміта імперыялістаў загінуў таварыш Інэдзіра Асанума, старшыня Сацыялістычнай партыі Японіі, відны грамадскі дзеяч і барацьбіт за мір і дэмакратыю.

Таварыш М. С. Хрушчоў прапануе ўшанаваць іх памяць мінутай маўчання.

Таварыш М. С. Хрушчоў паведамляе, што на XXII з'езд партыі прыбылі дэлегацыі ад 80 зарубежных марксісцка-ленінскіх партый. Ад імя з'езда ён горача вітае дэлегацыі дружалюбных братніх партый, а таксама перадае сяброўскае, сардэчнае прывітанне прысутным на з'ездзе дарагім гасцям — прадстаўнікам дэмакратычных нацыянальных партый незалежных дзяржаў Афрыкі. І кожны раз, як толькі М. С. Хрушчоў называе дэлегацыю і яе кіраўніка, у зале раздаюцца гарачыя апладысменты.

З'езд пачынае фарміраванне кіруючых органаў: Прэзідыума, Сакратарыята, Рэдакцыйнай і Мандатнай камісій.

Па пытанню аб складзе Прэзідыума з'езда слова даецца прадстаўніку Украінскай партыйнай арганізацыі І. П. Казанцу. Па даручэнню Савета прадстаўнікоў дэлегацый ён уносіць прапанову выбраць Прэзідыум з'езда ў складзе 41 чалавека. Прэзідыум выбіраецца аднагалосна.

Слова даецца прадстаўніку Маскоўскай партыйнай гарадской арганізацыі П. Н. Дзёмічаву. Па даручэнню Савета прадстаўнікоў дэлегацый ён уносіць прапанову выбраць Сакратарыят з'езда ў колькасці 19 чалавек. Сакратарыят выбіраецца аднагалосна.

Слова даецца прадстаўніку Ленінградскай партыйнай арганізацыі І. В. Спірыдонаву. Па даручэнню Савета прадстаўнікоў дэлегацый ён уносіць прапанову выбраць Рэдакцыйную камісію з'езда ў колькасці 15 чалавек. Рэдакцыйная камісія выбіраецца аднагалосна.

Прадстаўнік партыйнай арганізацыі Узбекістана Ш. Р. Рашыдаў па даручэнню Савета прадстаўнікоў дэлегацый уносіць прапанову выбраць Мандатную камісію з'езда ў колькасці 35 чалавек. Прапанова гэтая прымаецца, і камісія выбіраецца аднагалосна.

Затым зацвярджаецца парадак дня з'езда.

Старшынствуючы на пасяджэнні тав. Ф. Р. Казлоў дае слова для справаздачы Цэнтральнага Камітэта КПСС Першаму сакратару ЦК КПСС тав. М. С. Хрушчову. Дэлегаты і госці гарачымі апладысментамі сустракаюць Мікіту Сяргеевіча Хрушчова. Усе ўстаюць.

Затым на вячэрнім пасяджэнні быў заслухан справаздачны даклад з'езду Цэнтральнай Рэвізійнай камісіі КПСС, які зрабіў старшыня Рэвізійнай камісіі тав. А. Ф. Горкін.

18 кастрычніка XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза працягваў сваю работу.

Старшынствуючы тав. М. А. Суслаў, адкрываючы ранішняе пасяджэнне, прапануе заслухаць даклад аб праекце Праграмы КПСС з тым, каб абодва даклады — справаздачу Цэнтральнага Камітэта і даклад аб праекце Праграмы КПСС — абмяркоўваць адначасова. З'езд прымае гэтую прапанову.

Слова для даклада аб праекце Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза даецца Першаму сакратару Цэнтральнага Камітэта партыі таварышу М. С. Хрушчову. З'яўленне на трыбуне М. С. Хрушчова ўсе ўдзельнікі з'езда сустракаюць гарачымі працяглымі апладысментамі.

Даклад тав. М. С. Хрушчова, які працягваўся на працягу ранішняга і вячэрняга пасяджэнняў, быў выслухан з вялікай увагай і неаднаразова перапыняўся бурнымі апладысментамі.

Вялікі план нашай партыі — план пабудовы камуністычнага грамадства цалкам захапіў увагу прысутных у зале. Кожны з дэлегатаў з пачуццём глыбокай радасці ўсведамляў, што яму выпала гістарычная місія ад імя мільёнаў зацвердзіць новую Праграму КПСС і прыняць самы актыўны ўдзел у яе выкананні, ажыццявіць запаветную мэту партыі, усяго савецкага народа.

Пасля заканчэння даклада дэлегаты і госці з'езда ў аднадушным парыве ўстаюць і наладжваюць працяглую авацыю. Раздаюцца воклічы «Ура!», «Няхай жыве Камуністычная партыя!», «Няхай жыве ленінізм!», «Няхай жыве ленінскі Цэнтральны Камітэт!», «Няхай жыве камунізм!».

19 кастрычніка з'езд працягваў сваю работу.

Справаздача Цэнтральнага Камітэта КПСС XXII з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

Даклад Першага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. ХРУШЧОВА

Пачынаючы справаздачны даклад Цэнтральнага Камітэта КПСС, Першы сакратар ЦК КПСС таварыш М. С. Хрушчоў гаворыць, што мінуўшыя пасля XX з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза шэсць гадоў мелі для нашай партыі, для савецкага народа, для ўсяго чалавецтва выключнае, можна сказаць, сусветна-гістарычнае значэнне. Савецкая Радзіма ўступіла ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма па ўсім шырокім фронце вялікіх работ. Эканоміка і культура Савецкага Саюза знаходзяцца на крутым уздыме. Паспяхова выконваецца сямігадовы план — план магутнага развіцця прадукцыйных сіл нашай Радзімы.

Сацыялізм усталяваўся ў рамках усёй сусветнай сацыялістычнай садружнасці. Важнейшыя падзеі мінулых год былі адлюстраваннем галоўнай заканамернасці нашага часу: імкліва ішоў працэс нарастання і ўмацавання жыццёвых сіл сусветнай сістэмы сацыялізма.

Дзейнасць нашай партыі і дзяржавы адбывалася ў складанай міжнароднай абстаноўцы. Не раз імперыялісты спрабавалі паставіць свет на небяспечную грань вайны, праверыць сілу Савецкага Саюза і мужнасць яго народаў. Многія буржуазныя палітычныя дзеячы цешылі сябе ілюзіямі: ці не правалімся мы са сваімі планамі, ці не распадзецца сацыялістычны лагер. Яны задумвалі супраць нас нямала правакацый і дыверсій. Партыя, увесь савецкі народ выкрывалі падкопы ворагаў і з гонарам выходзілі з усіх выпрабаванняў. Сёння Савецкі Саюз больш моцны і дужы, чым калі б там ні было!

Жыццё поўнасцю пацвердзіла правільнасць тэарэтычных вывадаў і палітычнага курсу партыі, яе генеральнай лініі. Да свайго XXII з'езда дзесяцімільённая партыя камуністаў Савецкага Саюза прыйшла адзінай і згуртаванай, непарыўна звязанай з савецкім народам. Жывым увасабленнем адзінства партыі і народа, іх волі і дум з'яўляюцца пяць тысяч дэлегатаў з'езда — лепшыя сыны і дочкі вялікай Ленінскай партыі.

М. С. Хрушчоў адзначае, што прэстыж і аўтарытэт Савецкай дзяржавы на міжнароднай арэне яшчэ больш узрос. Нарады прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый далі высокую ацэнку ролі КПСС у міжнародным камуністычным і рабочым руху. Ад імя з'езда, ад імя ўсіх камуністаў Савецкага Саюза ён выказвае братнім партыям гарачую ўдзячнасць за давер'е да нашай партыі, запэўняе дарагіх гасцей — дэлегатаў братніх партый, што КПСС і ў далейшым будзе выконваць свой інтэрнацыянальны абавязак перад працоўнымі ўсіх краін, перад усім прагрэсіўным чалавецтвам.

I.

Сучасная сусветная абстаноўка і міжнароднае становішча Савецкага Саюза

Вялікі раздзел даклада прысвячаецца аналізу сучаснай сусветнай абстаноўкі і міжнароднаму становішчу Савецкага Саюза. М. С. Хрушчоў указвае, што спаборніцтва дзвюх сусветных сацыяльных сістэм— сацыялістычнай і капіталістычнай—стала стрыжнем, асновай сусветнага развіцця на сучасным гістарычным этапе. У грамадскім развіцці ўсё больш выразна праяўляліся дзве лініі, дзве гістарычныя тэндэнцыі. Адна—лінія сацыяльнага прагрэсу, міру і стварэння. Другая — лінія рэакцыі, прыгнечання і вайны.

Няўхільна праводзячы палітыку міру, мы не забывалі аб пагрозе вайны з боку імперыялістаў. Той факт, што вайну ўдалося прадухіліць і савецкія людзі, народы іншых краін маглі карыстацца дабротамі мірнага жыцця, патрэбна разглядаць як галоўны вынік дзейнасці партыі, яе Цэнтральнага Камітэта па нарошчванню магутнасці Савецкай дзяржавы, ажыццяўленню ленінскай знешняй палітыкі, як вынік дзейнасці братніх партый краін сацыялізма, актывізацыі міралюбівых сіл усіх краін.

У ходзе мірнага спаборніцтва дзвюх сістэм капіталізм пацярпеў глыбокае маральнае паражэнне ў вачах усіх народаў. Простыя людзі штодзённа пераконваюцца ў тым, што капіталізм не ў стане вырашыць ніводнай з наспеўшых праблем, якія стаяць перад чалавецтвам. Усё больш відавочна, што толькі на шляхах сацыялізма можна знайсці вырашэнне гэтых праблем.

Падзеі паказваюць, што курс нашай партыі, выпрацаваны на XX з'ездзе, быў правільным. Дакладчык характарызуе асаблівасці мінуўшага этапа гістарычнага развіцця сусветнай сістэмы сацыялізма, эканоміка якой працягвае развівацца непараўнаўча больш высокімі тэмпамі, чым эканоміка капіталізму. Сацыялістычныя краіны ў 1960 годзе павялічылі аб'ём прамысловай вытворчасці ў параўнанні з 1937 годам у 6,8 раза, у той час як капіталістычныя краіны—менш чым у 2,5 раза. Доля краін сацыялізма ў сусветнай прамысловай вытворчасці, якая складала ў 1955 годзе 27 працэнтаў, павысілася ў 1960 годзе прыкладна да 36 працэнтаў.

Маральнае і палітычнае адзінства народа, якое ўпершыню склалася ў нашай краіне, мацнее ва ўсіх сацыялістычных краінах. Наш народ з глыбокай сімпатыяй успрымае поспехі ў сацыялістычным будаўніцтве вялікага кітайскага народа, іншых братніх народаў і жадае ім новых слаўных перамог. Цяпер, з завяршэннем важнага этапа сацыяльнай перабудовы, у сацыялістычных краінах створаны яшчэ больш спрыяльныя ўмовы для далейшага росту эканомікі і культуры, для павышэння дабрабыту працоўных.

Затым М. С. Хрушчоў гаворыць аб працэсе братняга збліжэння сацыялістычных краін, іх палітычнай і гаспадарчай кансалідацыі, аб прамым вытворчым супрацоўніцтве.

Галоўнае цяпер заключаецца ў тым, каб, няўхільна развіваючы эканоміку ўсіх і кожнай сацыялістычнай краіны, дабіцца перавагі сусветнай сістэмы сацыялізма над капіталістычнай па абсалютнаму аб'ёму вытворчасці. Гэта будзе вялікая гістарычная перамога сацыялізма.

Наша партыя ясна разумее свае задачы, сваю адказнасць і зробіць усё, што ад яе залежыць, каб сусветная сістэма сацыялізма і ў далейшым мацнела, набірала сілы і развівалася. Мы верым, што ў спаборніцтве з капіталізмам перамога будзе за сацыялізмам. Мы верым, што гэтая перамога будзе атрымана ў мірным спаборніцтве, а не на шляхах развязвання вайны. Мы стаялі, стаім і будзем стаяць на пазіцыях мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам, будзем рабіць усё для ўмацавання міру ва ўсім свеце.

Спыняючыся на становішчы ў краінах капіталізму, Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў адзначае далейшае абвастрэнне супярэчнасцей як унутры гэтых краін, так і паміж імі. Агульная тэндэнцыя далейшага загнівання капіталізму працягвала дзейнічаць з няўмольнай сілай. Ён гаворыць аб велізарных расходах дзяржаў НАТО на гонку ўзбраенняў, аб масавым беспрацоўі, аб сур'ёзных зменах у суадносінах сіл унутры капіталістычнага свету. Буйныя супярэчнасці раздзяляюць ЗША з Англіяй і іншымі імперыялістычнымі дзяржавамі. Яны праяўляюцца і ў НАТО, і ў іншых агрэсіўных блоках. Імперыялісты ЗША выступаюць у саюзе з заходнегерманскімі мілітарыстамі і рэваншыстамі, пагражаючы міру і бяспецы народаў.

У дакладзе вялікая ўвага ўдзяляецца задачы ліквідацыі рэшткаў каланіяльнай сістэмы, барацьбе працоўных краін капіталу за свае эканамічныя і сацыяльныя правы, дзейнасці камуністычных партый. Барацьба краін сацыялізма і ўсіх міралюбівых сіл супраць падрыхтоўкі новай агрэсіі і вайны складае галоўны змест сучаснай сусветнай палітыкі.

Пераходзячы да міжнародных праблем, якія патрабуюць неадкладнага вырашэння, М. С. Хрушчоў гаворыць, што важнейшай састаўной часткай знешнепалітыч-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Справаздача Цэнтральнага Камітэта КПСС XXII з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза

Даклад Першага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. ХРУШЧОВА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

най дзейнасці нашай партыі з'яўляецца барацьба за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне. Мы заўсёды былі рашучымі праціўнікамі гонкі ўзбраенняў, бо ў мінулым саперніцтва ў гэтай галіне не толькі ўскладала на народы цяжкі цяжар, але і непазбежна прыводзіла да сусветных войнаў. Праблема раззбраення закранае кроўныя інтарэсы кожнага народа і ўсяго чалавецтва. І калі яна будзе вырашана, адпадзе ўсялякая неабходнасць у ядзернай зброі, а значыцца і ў яе выпуску і выпрабаваннях.

Вялікае значэнне для захавання і ўмацавання міру мае праблема ліквідацыі рэшткаў другой сусветнай вайны. Нельга мірыцца з тым, што праз 16 гадоў пасля перамогі над гітлераўскімі захопнікамі ўсё яшчэ не завершана мірнае ўрэгуляванне з Германіяй. Мы лічылі і лічым, што мірны дагавор, замацаваўшы германскія граніцы, якія вызначыла Патсдамскае пагадненне, звяжа рукі рэваншыстам і адаб'е іх ахвоту да авантур.

Сацыялістычныя краіны доўга чакалі з падпісаннем дагавора, спадзеючыся, што ў Вашынгтоне, Лондане і Парыжы разважаць больш цвяроза. Мы сёння гатовы разам з заходнімі дзяржавамі шукаць узаемапрымальныя і ўзгодненае рашэнне шляхам перагавораў.

Дакладчык падкрэслівае, што шлях да паляпшэння міжнароднай абстаноўкі мы бачым у далейшым развіцці дзелавых адносін з усімі краінамі. Ён гаворыць аб развіцці супрацоўніцтва з сацыялістычнымі краінамі, з вялікімі дзяржавамі Азіі — Індыяй і Інданезіяй, аб адносінах з афрыканскімі дзяржавамі і краінамі Лацінскай Амерыкі. Важнае значэнне мы надаём адносінам з галоўнымі краінамі капіталістычнага свету і ў першую чаргу са Злучанымі Штатамі Амерыкі.

У сучасных умовах, заяўляе М. С. Хрушчоў, адкрылася перспектыва дабіцца мірнага суіснавання на ўвесь перыяд, на працягу якога павінны знайсці сваё вырашэнне сацыяльныя і палітычныя праблемы, што цяпер раздзяляюць свет. Справа ідзе да таго, што яшчэ да поўнай перамогі сацыялізма на зямлі, пры захаванні капіталізму ў частцы свету, узнікне рэальная магчымасць выключыць сусветную вайну з жыцця грамадства.

Жыццё даказала, што прапанаваны вялікім Леніным прынцып мірнага суіснавання дзяржаў з розным грамадскім ладам — гэта шлях захавання міру і прадухілення ўсеагульнай знішчальнай вайны. Мы рабілі і зробім усё, што ад нас залежыць, каб мірнае суіснаванне і мірнае эканамічнае спаборніцтва перамаглі ва ўсім свеце.

II.

Уступленне Савецкага Саюза ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма

Галоўным і вызначальным у дзейнасці партыі пасля XX з'езда была барацьба за выкананне асноўных задач перыяду разгорнутага камуністычнага будаўніцтва: стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма; далейшае ўмацаванне эканамічнай магутнасці СССР; камуністычнае выхаванне працоўных; усё больш поўнае задавальненне ўзрастаючых матэрыяльных і духоўных патрэбнасцей народа.

У стварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма вырашальная роля належыць цяжкай індустрыі як аснове ўсёй народнай гаспадаркі. За шэсць гадоў выпуск прамысловай прадукцыі ўзрасце амаль на 80 працэнтаў. Асабліва вялікія дасягненні ў галіне цяжкай індустрыі. Выплаўка сталі павялічылася на 26 мільёнаў тон, што перавышае ўсю гадавую вытворчасць сталі ў Англіі. Здабыча нафты ўзрасла на 95 мільёнаў тон — іншымі словамі створана пяць новых Баку. Выпрацоўка электраэнергіі павялічылася на 157 мільярдаў кілават-гадзін, гэта значыць, у нас нібы прыбавілася 50 такіх электрастанцый, як Днепраўская імя Леніна.

На базе сучаснай індустрыі хуткімі тэмпамі развіваюцца ўсе галіны народнай гаспадаркі. М. С. Хрушчоў прыводзіць даныя аб тым, як узрасла з 1955 года вытворчасць тавараў народнага спажывання, у тым ліку мяса, масла, малочнай прадукцыі, цукру і інш. Толькі за тры гады сямігодкі вытворчасць будзе больш аднаго мільярда метраў тканін і каля 70 мільёнаў пар абутку. На застаўшыяся гады сямігодкі ўрад адпускае дадаткова для развіцця тэкстыльнай і абутковай прамысловасці і іх сыравіннай базы каля 2,5 мільярда рублёў. К канцу сямігодкі наша прамысловасць будзе выпускаць у год звыш 9 мільярдаў квадратных метраў тканін; будзе выпрацоўвацца каля трох пар абутку на душу насельніцтва. Па вытворчасці гэтых тавараў СССР значна перавысіць Англію, Францыю і Заходнюю Германію, разам узятыя.

Нашы планы — планы мірнага будаўніцтва. Клапоцячыся аб уздыме эканамічнай магутнасці краіны, партыя пастаянна памятае аб неабходнасці ўмацавання яе абараназдольнасці. Мы маем цяпер міжкантынентальныя балістычныя ракеты, зенітнае ракетнае ўзбраенне, ракеты для сухапутных войск, авіяцыі і Ваенна-Марскіх Сіл. Паспяхова ідзе будаўніцтва падводнага флоту. Ён аснашчаецца атамнымі рухавікамі, узбройваецца балістычнымі, а таксама самаnaводзячыміся ракетамі.

Пераўзбраенне Савецкай Арміі ракетна-ядзернай тэхнікай поўнасцю завершана. Цяпер імперыялісты ўжо не змогуць беспакарана весці ваенны шантаж супраць міралюбівых краін. У руках савецкага народа, які будуе камунізм, атамная і вадародная зброя надзейна служыць справе міру.

Дакладчык характарызуе далей сур'ёзныя якасныя змены, якія адбыліся пасля XX з'езда ў прамысловасці, будаўніцтве, на транспарце, паведамляе, што за 1956—1961 гады дзяржаўныя капітальныя ўкладанні ў народную гаспадарку склалі 156 мільярдаў рублёў. Гэта больш, чым было ўкладзена за ўсе гады Савецкай улады да XX з'езда партыі! Уведзена ў эксплуатацыю каля 6 тысяч буйных дзяржаўных прадпрыемстваў.

Важным этапам у стварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма з'яўляецца прыняты XXI з'ездам сямігадовы план развіцця народнай гаспадаркі СССР. Па сямігадоваму плану на першыя тры гады намячаўся сярэднегадавы прырост прамысловай прадукцыі на 8,3 працэнта. Фактычна за тры гады ён складзе 10 працэнтаў.

Цяпер прамысловая прадукцыя СССР складае больш чым 60 працэнтаў амерыканскай. Наша краіна выпускае цяпер амаль пятую частку ўсёй сусветнай прамысловай прадукцыі — больш, чым Англія, Францыя, Італія, Канада, Японія, Бельгія і Нідэрланды, разам узятыя. А гэта ж — высакаразвітыя краіны з агульнай колькасцю насельніцтва 280 мільёнаў чалавек.

Выкананне сямігадовага плана выведзе нашу Радзіму на такі рубеж, калі спатрэбіцца ўжо нямнога часу для таго, каб перагнаць Злучаныя Штаты ў эканамічных адносінах. Неабходна больш поўна выкарыстоўваць рэзервы сацыялістычнай эканомікі, ліквідаваць марнатраўства і безгаспадарчасць. Галоўнае, на чым павінна быць сканцэнтравана ўвага, — усямернае павышэнне прадукцыйнасці працы. Патрэбна хутчэй і да дна выкарыстоўваць усё, што стварае навука і тэхніка ў нашай краіне, смялей браць усё лепшае, што дае зарубежны вопыт.

У краіне цяпер больш ста тысяч будоўляў, палавіна з іх — вытворчага прызначэння. Дакладчык гаворыць, што, відаць, трэба пайсці на тое, каб на нейкі тэрмін, скажам, на год, спыніць закладку новых прадпрыемстваў, а ўсе сродкі, якія за гэты час будуць накопліваццa, выкарыстаць на хутчэйшае завяршэнне пачатых ужо аб'ектаў. Выключэнні могуць быць дапушчаны толькі для асабліва важных будоўляў і абавязкова па рашэнню саюзнага ўрада.

Патрэбна аб'явіць бязлітасную вайну марнатраўству ў выкарыстанні сыравіны, матэрыялаў, электраэнергіі, узмацніць кантроль рублём ва ўсіх сферах вытворчасці. Эканомія ў вялікім і малым, мэтазгоднае выкарыстанне прыродных багаццяў і матэрыяльных каштоўнасцей павінны быць узняты на ўзровень дзяржаўнай палітыкі.

Асаблівую ўвагу партыі ў справаздачны перыяд займалі пытанні развіцця сельскай гаспадаркі. На верасноўскім (1953 год) і наступных пленумах ЦК былі ўскрыты карэнні памылак і недахопаў у кіраўніцтве сельскай гаспадаркай, распрацавана ўсебаковая праграма яе ўздыму.

У гэтыя гады ажыццёўлены важнейшыя мерапрыемствы ў галіне сельскай гаспадаркі, якія ўжо аказалі, а ў далейшым акажуць яшчэ больш глыбокі ўплыў на камуністычнае будаўніцтва. За мінулае пяцігоддзе валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі ўзрасла ў параўнанні з папярэднім пяцігоддзем на 43 працэнты. Намнога павялічылася вытворчасць збожжа, мяса, малака і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў.

Цэнтральны Камітэт накіроўваў намаганні ўсіх працаўнікоў вёскі на павелічэнне вытворчасці збожжа, як асновы развіцця сельскай гаспадаркі. Пастаўлена на службу народу 41,8 мільёна гектараў новых зямель. Цалінныя землі даюць цяпер звыш 40 працэнтаў усіх нарыхтовак збожжа ў краіне.

Намнога павялічыліся закупкі збожжа і ўсіх іншых прадуктаў сельскай гаспадаркі. Калі раней дзяржава закупляла каля двух мільярдаў пудоў збожжа, то за апошнія гады яна закупляе 3 мільярды пудоў і больш.

Сярод самых неадкладных праблем развіцця сельскай гаспадаркі асабліва месца займаюць пытанні ўздыму жывёлагадоўлі. Побач з асваеннем цалінных зямель важнейшай умовай умацавання кармавой базы з'явілася ўкараненне пасеваў кукурузы. Калі ў 1953 годзе пад кукурузай было занята 3.485 тысяч гектараў, то ў цяперашні час — амаль 26 мільёнаў гектараў. Цяпер з поўнай падставай можна заявіць, што ў развіцці грамадскай жывёлагадоўлі адбыліся карэнныя змены.

Поспехі ў галіне сельскай гаспадаркі неаспрэчныя і значныя, адзначае М. С. Хрушчоў. Аднак узнікае пытанне: чаму ў нас усё яшчэ не хапае некаторых прадуктаў, асабліва мяса, чаму пры агульных сур'ёзных дасягненнях мы сутыкаемся з немалымі цяжкасцямі ў забеспячэнні насельніцтва прадуктамі жывёлагадоўлі?

Перш за ўсё, гэта тлумачыцца тым, што тэмпы росту вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў усё яшчэ адстаюць ад тэмпаў развіцця прамысловасці і ўзрастаючых патрэб насельніцтва. І з гэтага вынікае, што трэба заўсёды трымаць у цэнтры ўвагі пытанні сельскай гаспадаркі, забяспечыць такія тэмпы яе развіцця, каб вытворчасць сельскагаспадарчых прадуктаў заўсёды апярэджвала попыт.

У гэтым годзе валавы збор збожжа ў параўнанні з мінулым годам павялічыўся. На 15 кастрычніка закуплена 3 мільярды 86 мільёнаў пудоў збожжа, або на 354 мільёны пудоў больш, чым на гэтую дату ў 1960 годзе. А ўсяго дзяржава закупіць у гэтым годзе прыкладна 3 мільярды 300 мільёнаў пудоў збожжа — на 450 мільёнаў пудоў больш, чым было закуплена ў мінулым годзе. Гэта вялікая перамога партыі і народа. Яна тым больш каштоўная, што заваявана ў год, які не з'яўляецца лепшым па кліматычных умовах.

Што датычыць жывёлагадоўлі, то і тут дасягнуты некаторыя поспехі. Пагалоўе буйнай рагатай жывёлы ў калгасах і саўгасах павялічылася за год на 4 мільёны, у тым ліку кароў — на 1 мільён 700 тысяч, пагалоўе свіней узрасло на 5 мільёнаў і авечак — на 3 мільёны. Павялічыліся вытворчасць і закупкі прадуктаў жывёлагадоўлі.

Нашы рэзервы велізарныя, гаворыць М. С. Хрушчоў. Яны дазваляюць у бліжэйшыя гады, як гэта намечана ў рашэннях студзеньскага Пленума ЦК, давесці закупкі збожжа да 4 мільярдаў 200 мільёнаў пудоў, мяса — да 13 мільёнаў тон, малака — да 50 мільёнаў тон у год.

Партыя намячае перспектыву развіцця сельскай гаспадаркі на 20 год. Важна, каб рабочыя і калгаснікі, камуністы і беспартыйныя, усе савецкія людзі зразумелі, што асновы для паспяховага выканання вялікага плана закладваюцца сёння ў барацьбе за ажыццяўленне сямігодкі. Далейшы ўздым сельскагаспадарчай вытворчасці — справа ўсёй партыі, усяго народа. Гэта той рубеж камунізма, які мы павінны браць усёй магутнасцю савецкага ладу.

Далей дакладчык спыняецца на пытаннях павышэння дабрабыту народа. Ён паведамляе, што ў Савецкім Саюзе тры чвэрці нацыянальнага даходу ідзе на задавальненне асабістых патрэб працоўных. На працягу сямігодкі рэальныя даходы рабочых, служачых і калгаснікаў павялічацца на 40 працэнтаў.

Партыя ўдзяляе многа ўвагі такім пытанням, якія вызначаць рост дабрабыту. Завяршаецца ўпарадкаванне заработнай платы рабочых і служачых, павышаецца яе мінімальны ўзровень. Адначасова ліквідаваны празмернасці ў аплаце працы некаторых катэгорый работнікаў. У бліжэйшыя гады новыя ўмовы аплаты працы будуць уведзены ва ўсёй народнай гаспадарцы. Прадугледжана павысіць заработную плату такім шматлікім атрадам інтэлігенцыі, як настаўнікі і ўрачы. У застаўшыяся гады сямігодкі мінімум заработнай платы будзе павышан да 50—60 рублёў. Павялічацца стаўкі і аклады сярэднеаплачваемых рабочых і служачых. К канцу 1965 года ў нас не будзе ніякіх падаткаў з насельніцтва. Адмена падаткаў — выдатная сацыяльная заваёва савецкага народа. Буйныя мерапрыемствы за апошні час праведзены па паляпшэнню пенсійнага забеспячэння. У 1963 годзе мінімальныя размеры пенсіі будуць зноў павышаны.

Сапраўды небывалы размах набыло ў Савецкім Саюзе жыллёвае будаўніцтва. За апошнія пяць год пабудавана дамоў больш, чым за папярэднія 15 гадоў. Новае жыллё атрымалі каля 50 мільёнаў чалавек — амаль чвэрць усяго насельніцтва! Па аб'ёму і тэмпах жыллёвага будаўніцтва Савецкі Саюз займае першае месца ў свеце. У застаўшыяся чатыры гады сямігодкі трэба будзе пабудаваць каля 400 мільёнаў квадратных метраў жылля, або ў 1,6 раза больш, чым за чацвёртую і пятую пяцігодкі, разам узятыя. Звыш чатырох мільёнаў дамоў будзе пабудавана ў сельскай мясцовасці.

Мы маем права ганарыцца тым, што савецкае грамадства стала самым адукаваным грамадствам у свеце, а савецкая навука заняла перадавыя пазіцыі ў важнейшых галінах ведаў. У 1965 годзе ў школах будзе навучацца каля 43 мільёнаў дзяцей. У Савецкім Саюзе падрыхтоўваецца інжынераў у тры разы больш, чым у Злучаных Штатах Амерыкі, а ўсяго работнікаў разумовай працы ў нашай краіне больш чым 20 мільёнаў. У нас больш чым 350 тысяч навуковых работнікаў.

Новую бліскучую эпоху ў развіцці навуковых ведаў чалавецтва адкрылі поспехі нашай навукі ў асваенні космасу. Першымі адважыліся пакінуць сваю калыску — Зямлю і зрабілі трыумфальныя палёты ў космас грамадзяне Савецкага Саюза Ю. А. Гагарын і Г. С. Цітоў, дэлегаты XXII партыйнага з'езда!

Заняць перадавыя пазіцыі ў свеце па ўсіх асноўных напрамках навукі і тэхнікі — такая задача.

М. С. Хрушчоў гаворыць затым, што савецкая літаратура і мастацтва трывала заваявалі высокі аўтарытэт ва ўсім свеце багаццем свайго ідэйнага зместу. За апошнія гады створаны новыя творы літаратуры і мастацтва, якія праўдзіва і ярка адлюстроўваюць сацыялістычную рэчаіснасць. На вопыце нашай краіны даказана, што толькі ва ўмовах сацыялізма ствараюцца самыя спрыяльныя магчымасці для росквіту свабоднай мастацкай творчасці, для актыўнага ўдзелу шырокіх мас у стварэнні культурных каштоўнасцей.

У дакладзе гаворыцца аб развіцці і ўдасканаленні сацыялістычных вытворчых і іншых грамадскіх адносін. Наша партыя бачыць у гэтым асноўны шлях пераходу да камуністычных грамадскіх адносін — самага дасканалага тыпу адносін паміж свабоднымі, усебакова развітымі і высокасвядомымі людзьмі, да адносін, якія заснаваны на дружбе і таварыскасці.

Наша Радзіма знаходзіцца на вялікім творчым уздыме. Усе народы шматнацыянальнага Савецкага Саюза ўспрымаюць будаўніцтва камунізма як сваю родную справу, працуюць поплеч, уносяць неацэнны ўклад у агульную перамогу.

III.

Ленінская партыя—арганізатар барацьбы за перамогу камунізма

Нашы вялікія поспехі як у галіне знешняй, так і ўнутранай палітыкі, працягвае М. С. Хрушчоў, дасягнуты дзякуючы цвёрдаму і паслядоўнаму ажыццяўленню ленінскай генеральнай лініі партыі, якая знайшла сваё глыбокае адлюстраванне ў гістарычных рашэннях XX з'езда. Цэнтральны Камітэт лічыць неабходным далажыць, што палітычны курс XX з'езда поўнасцю перамог. Прадыктаваны самім жыццём, прасякнуты духам ленінскай рэвалюцыйнай творчасці, ён стаў справай усяго савецкага народа. Партыя яшчэ больш умацавала свае сувязі з народам і, абапіраючыся на яго магутную энергію, яшчэ больш узвялічыла Савецкі Саюз.

XX з'езд, асудзіўшы варожыя духу марксізма-ленінізма культ асобы, адкрыў шырокую прастору творчым сілам партыі і народа, садзейнічаў расшырэнню і ўмацаванню сувязей партыі з масамі і павышэнню яе баяздольнасці.

Напярэдадні XX з'езда пытанне стаяла так: або партыя адкрыта, па-ленінску асудзіць дапушчаныя ў перыяд культу асобы І. В. Сталіна памылкі і скажэнні, адвергне тыя метады партыйнага і дзяржаўнага кіраўніцтва, якія сталі тормазам для руху наперад, або ў партыі возьмуць верх сілы, якія чапляліся за старое, супраціўляліся ўсяму новаму, творчаму. Іменна так востра было пастаўлена пытанне.

Ці была неабходнасць так рэзка і так адкрыта крытыкаваць вялікія памылкі і цяжкія вынікі, звязаныя з культам асобы? Так, такая неабходнасць была. Пасля выкрыцця мацёрага ворага і авантурыста Берыя, у выніку старраннага аналізу і глыбокага вывучэння раду дакументаў перад Цэнтральным Камітэтам ва ўсёй паўнаце раскрыліся факты найгрубейшых парушэнняў сацыялістычнай законнасці, злоўжыванняў уладай, факты самавольства і рэпрэсій супраць многіх сумленных людзей, у тым ліку супраць відных дзеячоў партыі і Савецкай дзяржавы. Цэнтральны Камітэт, глыбока ўсведамляючы адказнасць перад партыяй і народам, не мог стаць на шлях утойвання ці замазвання памылак і скажэнняў, меўшых месца ў мінулым. Прытрымліваючыся ленінскіх запаветаў, Цэнтральны Камітэт рашыў сказаць праўду аб злоўжываннях уладай у перыяд культу асобы. Гэта было ўнутранай маральнай патрэбнасцю і абавязкам партыі, яе кіраўніцтва. Гэта было правільнае рашэнне. Яно мела велізарнае значэнне для лёсу партыі, для будаўніцтва камунізма.

На XX з'ездзе партыя раскрытыкавала культ асобы. Выконваючы рашэнні з'езда, яна пераадолела скажэнні і памылкі і намеціла меры, якія выключалі б у будучым магчымасць паўтарэння такіх з'яў. Гэта было мужнае рашэнне, яно з'явілася атэстатам палітычнай сталасці нашай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта.

Спачатку рэзкае супраціўленне лініі партыі на асуджэнне культу асобы, на развязванне ўнутрыпартыйнай дэмакратыі, на асуджэнне і выпраўленне ўсіх злоўжыванняў уладай, на выяўленне канкрэтных віноўнікаў рэпрэсій аказвалі Молатаў, Кагановіч, Малянкоў і Варашылаў. Такая іх пазіцыя была не выпадковая: яны нясуць персанальную адказнасць за многія масавыя рэпрэсіі ў адносінах да партыйных, савецкіх, гаспадарчых, ваенных і камсамольскіх кадраў і за іншыя з'явы падобнага роду, якія мелі месца ў перыяд культу асобы.

Але калі партыя разгарнула барацьбу за аднаўленне ленінскіх норм партыйнага і дзяржаўнага жыцця, пачала вырашэнне такіх неадкладных задач, як асваенне цаліны, перабудова кіраўніцтва прамысловасцю і будаўніцтвам, расшырэнне правоў саюзных рэспублік, паляпшэнне дабрабыту савецкіх людзей, аднаўленне рэвалюцыйнай законнасці, фракцыйная група актывізавала сваю антыпартыйную падрыўную дзейнасць і пачала вербаваць прыхільнікаў унутры Прэзідыума ЦК. Яна расшырылася за лік Булганіна, Пярвухіна і Сабурава, да іх далучыўся і Шапілаў. Адчуўшы, што ім удалося арганізаваць у Прэзідыуме ЦК арыфметычную большасць, удзельнікі антыпартыйнай групы пайшлі ў адкрытую атаку, імкнучыся змяніць палітыку ў партыі і краіне, палітыку, намечаную XX з'ездам партыі.

Але фракцыянеры пралічыліся. Пленум Цэнтральнага Камітэта, які адбыўся ў чэрвені 1957 года, рашуча выкрыў і ідэйна разграміў антыпартыйную групу. Чэрвеньскі Пленум прадэманстраваў палітычную сталасць, маналітнае адзінства і згуртаванасць Цэнтральнага Камітэта на аснове ленінскай лініі XX з'езда. Рашэнні чэрвеньскага Пленума ЦК былі аднадушна адобраны ўсёй нашай партыяй, усім савецкім народам.

Адкінуўшы прэч збанкрутаваўшыхся фракцыянераў, інтрыганаў-кар'ерыстаў, партыя яшчэ цясней згуртавала свае рады, умацавала сувязі з народам, мабілізавала ўсе сілы на паспяховае ажыццяўленне сваёй генеральнай лініі.

Курс XX з'езда сустрэў гарачае адабрэнне міжнароднага камуністычнага руху, братніх марксісцка-ленінскіх партый. Гэта атрымала сваё адлюстраванне ў рашэннях з'ездаў і іншых матэрыялах братніх партый, дакументах нарад прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый у 1957 і 1960 гадах.

Разам з тым трэба адзначыць, гаворыць М. С. Хрушчоў, што курс нашай партыі на пераадоленне шкодных вынікаў культу асобы, як потым высветлілася, не сустрэў належнага разумення ў кіраўнікоў Албанскай партыі працы, больш таго, яны павялі барацьбу супраць гэтага курсу.

Курс, выпрацаваны XX з'ездам нашай партыі, — гэта ленінскі курс і мы не можам уступіць у такім прынцыповым пытанні ні албанскім кіраўнікам, ні каму б там ні было.

З трыбуны XXII з'езда мы заяўляем, што чысціня марксісцка-ленінскага вучэння, непрымірымасць да ўсялякага роду скажэнняў яго вялікіх прынцыпаў з'яўляецца законам для нашай партыі. Для камуністаў справа рэвалюцыі, справа народа вышэй за ўсё, а яго кіраўнікі варты такога імя толькі тады, калі яны выражаюць карэнныя інтарэсы працоўных і ідуць па правільным шляху.

Няма ніводнага буйнага пытання як унутранай, так і знешняй палітыкі, якое не абмяркоўвалася б у нашай партыі калектыўна, і прымаемыя рашэнні з'яўляюцца адлюстраваннем калектыўнага вопыту партыі. Гэта і ёсць ажыццяўленне ленінскіх прынцыпаў. Увайшло ў правіла шырокае агульнапартыйнае і ўсенароднае абмеркаванне пытанняў, якія выносяцца на разгляд пленумаў Цэнтральнага Камітэта і сесій Вярхоўнага Савета СССР. Добры плён далі меры па аднаўленню рэвалюцыйнай законнасці, развіццю партыйнай і савецкай дэмакратыі, расшырэнню правоў і павышэнню ролі мясцовых партыйных і савецкіх органаў, разгортванню творчай ініцыятывы працоўных. Цэнтральны Камітэт звярнуў асаблівую ўвагу на рэгулярнае скліканне выбарных органаў, пачынаючы са з'ездаў партыі, пленумаў ЦК.

Развіццё ўнутрыпартыйнай дэмакратыі, расшырэнне правоў і павышэнне ролі мясцовых партыйных органаў, захаванне прынцыпу калектыўнасці кіраўніцтва зрабілі партыю яшчэ больш баяздольнай, умацавалі яе сувязі з масамі. Непарыўная сувязь партыі з народам наглядна праяўляецца ў росце партыйных радоў, у пастаянным прытоку ў партыю свежых сіл.

За справаздачны перыяд колькасць нашай партыі ўзрасла на два з палавінай мільёны чалавек. Калі к XX з'езду ў радах партыі налічвалася 7.215.505 камуністаў, то к XXII з'езду на 1 кастрычніка 1961 года колькасць камуністаў узрасла да 9.716.005.

Цяпер, калі ідзе барацьба за камунізм, да кожнага, хто ўступае ў партыю, падкрэслівае М. С. Хрушчоў, мы павінны прад'яўляць патрабаванні быць перадавым байцом на любым участку камуністычнага будаўніцтва. Статут партыі патрабуе ад камуніста служыць прыкладам камуністычных адносін да працы, высокай ідэйнасці, непрымірымасці да недахопаў, да хабарніцтва і дармаедства, патрабуе чуласці і ўважлівасці да людзей, адданасці партыі і народу. Камуніст павінен паказваць прыклад у барацьбе за ўсталяванне высокіх прынцыпаў камуністычнай маралі. Далей дакладчык спыняецца на арганізатарскай рабоце партыі і выхаванні кадраў, на актыўным удзеле шырокіх мас у грамадскай дзейнасці, што з'яўляецца ключом да новых поспехаў.

Ва ўсіх справах партыі разам з ёй ідуць масавыя арганізацыі працоўных — Саветы, прафсаюзы, камсамол, кааперацыя. Уся дзейнасць Саветаў — гэта лепшае пацвярджэнне вялікай дэмакратычнасці нашага грамадства. Толькі ж той факт, што агульная колькасць дэпутатаў Саветаў складае каля двух мільёнаў чалавек, гаворыць ужо аб вельмі многім.

У сучасных умовах усё больш узрастаюць роля і значэнне прафесіянальных саюзаў. Пасля XX з'езда правы і функцыі прафсаюзаў у вырашэнні ўсіх пытанняў, якія закранаюць жыццёвыя інтарэсы працоўных, значна расшыраны. Савецкія прафсаюзы, якія аб'ядноўваюць у сваіх радах звыш 60 мільёнаў працоўных, з'яўляюцца для працоўных нашай краіны школай выхавання, кіравання, гаспадарання, школай камунізма. Галоўным у дзейнасці прафсаюзаў на сучасным этапе павінна быць барацьба за ажыццяўленне праграмы камуністычнага будаўніцтва.

Усе мы высока цэнім дзейнасць баявога памочніка партыі — слаўнага Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі. Галоўная задача Ленінскага Камуністычнага Саюза Моладзі — выхаванне юнакоў і дзяўчат на гераічных традыцыях рэвалюцыйнай барацьбы, на прыкладах самаадданай працы рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, на вялікіх ідэях марксізма-ленінізма.

Значнае месца ў дакладзе ўдзелена ідэалагічнай дзейнасці партыі. XX з'езд адкрыў шырокую прастору для творчага развіцця марксізма-ленінізма. Пераадолеўшы адмоўныя вынікі культу асобы, партыя ажыццявіла паварот у ідэалагічнай рабоце да патрабаванняў жыцця, праводзіла курс на ўмацаванне адзінства тэорыі і практыкі. Яна будавала сваю палітыку на навуковай, марксісцка-ленінскай аснове, падпарадкоўваючы ўсю сваю тэарэтычную і ідэйна-выхаваўчую дзейнасць вырашэнню канкрэтных задач камуністычнага будаўніцтва.

Цяпер на першы план у ідэалагічнай рабоце ставіцца задача глыбокага растлумачэння працоўным новай Праграмы КПСС, якая ўзбройвае партыю і ўвесь народ вялікім планам барацьбы за поўную перамогу камунізма. Наша новая праграма — аснова выхавання мас у духу камунізма.

У дакладзе адзначаецца, што падрыхтоўка чалавека да працоўнай дзейнасці, працоўная загартоўка людзей, выхаванне любві і павагі да працы, як да першай жыццёвай патрэбнасці, і складае сутнасць, аснову ўсёй работы па камуністычнаму выхаванню.

Справаздачны перыяд у жыцці партыі адзначан творчым вырашэннем многіх буйных пытанняў будаўніцтва камунізма і актуальных праблем міжнароднага вызваленчага руху. Вялікая тэарэтычная работа КПСС найбольш поўна ўвасоблена ў яе новай Праграме, якая з'яўляецца філасофскім, эканамічным і палітычным абгрунтаваннем пабудовы камунізма ў нашай краіне.

Вялікая армія камуністаў, марксістаў-ленінцаў, гаворыць у заключэнне М. С. Хрушчоў, выступае як авангард народа ў барацьбе за мір і сацыяльны прагрэс, за светлую будучыню — камунізм. Пад ленінскім сцягам камунізма будуць збраны і згуртаваны ўсё новыя і новыя мільёны людзей. Справа прагрэсу, справа камунізма пераможа!

Даклад тав. М. С. Хрушчова, які прагучаў на ранішнім і вячэрнім пасяджэннях, быў выслуханы з вялікай увагай і шмат разоў перапыняўся бурнымі, працяглымі апладысментамі, адобранымі ўсёй залай.

(ТАСС).

ВЫДАТНЫ падарунак зрабілі маскоўскія будаўнікі XXII з'езду КПСС. На тэрыторыі Крамля пабудаваны новы выдатны будынак — Крамлёўскі Палац з'ездаў. Гэты цудоўны архітэктурны ансамбль з металу, граніту і шкла выглядае лёгкім, светлым і радасным. Яго зала умяшчае 6 тысяч чалавек. 17 кастрычніка ў новым Палацы пачаў сваю работу XXII з'езд КПСС, з'езд, які зацвердзіць велічную праграму камуністычнага будаўніцтва ў нашай краіне.
НА ЗДЫМКУ: Крамлёўскі Палац з'ездаў.
Фота Н. Гранфускага і Б. Уварава. (ТАСС).

АБ ПРАГРАМЕ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

Даклад таварыша М. С. ХРУШЧОВА

на XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза 18 кастрычніка 1961 года

XX з'езд, гаворыць таварыш М. С. Хрушчоў, даручыў Цэнтральнаму Камітэту падрыхтаваць праект новай Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Цэнтральны Камітэт выканаў гэтае даручэнне і пасля абмеркавання праекта Праграмы партыяй, народам выносіць яго на разгляд з'езда.

Наш з'езд увойдзе ў гісторыю як з'езд будаўнікоў камунізма. З гэтай трыбуны першыя словы любві і адданасці мы звяртаем да геніяў чалавецтва, вялікіх правадыроў рабочага класа — Маркса, Энгельса, Леніна. Сацыялізм, непазбежнасць якога была навукова прадказана Марксам і Энгельсам, сацыялізм, план пабудовы якога вызначыў Ленін, стаў у Савецкім Саюзе рэчаіснасцю. Цяпер наша краіна ідзе да новых вышынь — вышынь камунізма.

XX век — век трыумфальных перамог камунізма. У першай палавіне стагоддзя на нашай планеце трывала ўсталяваўся сацыялізм, у другой палавіне стагоддзя на ёй усталюецца камунізм.

Шлях да гэтага ўказвае новая Праграма нашай партыі, якую справядліва называюць Камуністычным маніфестам сучаснай эпохі.

У праекце Праграмы ўвасоблена калектыўная думка партыі. Усе савецкія людзі гавораць: гэта наша праграма, яна адпавядае нашым спадзяванням і імкненням.

Ідэі праграмы адлюстроўваюць светлыя мары ўсяго чалавецтва. Праект Праграмы КПСС горача адобран братнімі партыямі. Яго з вялікім натхненнем сустрэлі пралетарыі, працоўныя ўсяго свету. І гэта гаворыць аб сіле камунізма, аб вялікім значэнні нашай праграмы для лёсу чалавецтва.

I. Гістарычныя перамогі сацыялізма

М. С. Хрушчоў характарызуе асноўныя этапы вялікага шляху, які прайшла наша краіна пасля кастрычніка 1917 года, гаворыць аб поспехах у індустрыялізацыі і калектывізацыі, развіцці культуры і навукі.

У сацыяльнай галіне партыя ажыццявіла спрадвечныя спадзяванні народных мас. Вырашана складанейшая праблема — узаемаадносін паміж нацыямі. У СССР склалася новая гістарычная агульнасць людзей розных нацыянальнасцей, якія маюць агульныя характэрныя рысы, — савецкі народ.

Карэнным чынам змяніліся ўмовы жыцця людзей. Грозны біч працоўных — беспрацоўе — даўно знішчан. Рэальная заработная плата рабочых і служачых з улікам ліквідацыі беспрацоўя і скарачэння рабочага дня павялічылася за гады Савецкай улады ў 5,8 раза, рэальныя даходы сялян — больш чым у шэсць разоў. Кватэрная плата ў СССР — самая нізкая ў свеце. Ажыццяўляецца закон аб адмене падаткаў. Сярэдняя працягласць жыцця чалавека павялічылася да 69 гадоў.

З перамогай сацыялізма адбыліся каласальныя змяненні ў характары грамадскага развіцця. Параўноўваючы палітычную карту свету ў 1919 годзе і ў нашы дні, дакладчык прыводзіць такія лічбы: калі к 1919 году сацыялістычны свет займаў усяго 16,0 працэнта плошчы з 7,8 працэнтамі насельніцтва, то к 1961 году сацыялістычны свет займаў ужо 25,9 працэнта плошчы з 35,5 працэнтамі насельніцтва. Буйныя імперыялістычныя дзяржавы (ЗША, Англія, Германія — ФРГ, Францыя, Японія, Італія) і іх калоніі займалі к 1919 году 44,5 працэнта плошчы з 48,1 працэнта насельніцтва, а к 1961 году — 13,7 працэнта плошчы, 17,9 працэнта насельніцтва. К 1919 году — 69,2 працэнта насельніцтва жыло ў калоніях, паўкалоніях і дамініёнах; к 1961 году гэтая лічба знізілася да 2,8 працэнта.

Гэтае параўнанне сведчыць аб тым, што вялікія рэвалюцыйныя сілы сучаснасці рашаючым чынам змянілі аблічча свету, імперыялізм беззваротна страціў панаванне над большай часткай народаў. Вызначылася галоўная магістраль, па якой ідзе ўперад чалавецтва. Магістраль гэтая — сацыялізм.

М. С. Хрушчоў спыняецца на выніках паступальнага развіцця грамадства ў нашу эпоху. Асноўны вынік — утварэнне сусветнай сацыялістычнай сістэмы. Цяпер ужо вопытам не адной краіны, а вялікай групы дзяржаў пацверджана непазбежнасць змены капіталістычнага ладу сацыялістычным, даказаны рашаючыя перавагі сацыялізма.

Другі па свайму гістарычнаму значэнню вынік сусветнага развіцця — крах каланіяльнай сістэмы. На абломках каланіяльных імперый узніклі 42 суверэнныя дзяржавы.

Трэці вынік сусветнага развіцця — рэзкае ўсебаковае аслабленне капіталізму і новае абвастрэнне яго агульнага крызісу. Тэмпы эканамічнага развіцця капіталістычнай сістэмы замаруджваюцца, ледзь апярэджваючы ў радзе краін рост насельніцтва, эканамічныя крызісы пачашчаюцца, асабліва ў ЗША. Да велізарных памераў разросся мілітарызм. 15—20 працэнтаў нацыянальнага даходу выдаткоўваецца на ўзбраенне.

На сродкі, выдаткаваныя на войны і падрыхтоўку да іх за першую палавіну XX стагоддзя, можна было б бясплатна карміць хлебам паўстагоддзя ўсё насельніцтва нашай планеты. На гэтыя сродкі можна было б пабудаваць добраўпарадкаванае жыллё для 500 мільёнаў сем'яў, гэта значыць дзвюх трэцей насельніцтва свету.

Калі сумiраваць галоўныя вынікі сусветнага развіцця, то можна сказаць: гісторыя рухаецца так, як прадказалі Маркс і Ленін. Сілы сацыялізма, усе сілы сусветнага прагрэсу нарастаюць, народы ўсё больш рашуча рвуць з імперыялізмам. Пагібель імперыялізму і перамога сацыялізма ў сусветным маштабе непазбежныя.

II. Камунізм — вялікая мэта партыі і народа

Прыняцце трэцяй Праграмы знамянуе новую вяху ў гісторыі развіцця партыі і ўсяго савецкага грамадства. Праграмы КПСС можна параўнаць з трохступеньчатай ракетай. Першая ступень вырвала нашу краіну з капіталістычнага свету, другая — узняла яе да сацыялізма, а трэцяя — заклікана вывесці на арбіту камунізма.

У дакладзе характарызуюцца асноўныя рысы праекта новай Праграмы. Галоўнае заключаецца ў тым, што гэта — канкрэтная, навукова абгрунтаваная Праграма будаўніцтва камунізма. Яна знамянуе новы этап у развіцці рэвалюцыйнай тэорыі Маркса, Энгельса, Леніна, дае ясны адказ на ўсе карэнныя пытанні тэорыі і практыкі барацьбы за камунізм.

Увесь дух, увесь змест праекта адлюстроўваюць адзінства і непарыўнасць тэорыі марксізма-ленінізма і практыкі камуністычнага будаўніцтва. У ёй знайшоў поўнае ажыццяўленне лозунг: «Усё ў імя чалавека, для шчасця чалавека».

Праект Праграмы зыходзіць з новых міжнародных умоў: будаўніцтва камунізма разгортваецца не ў капіталістычным акружэнні, а ў абстаноўцы існавання сусветнай сістэмы сацыялізма, узрастаючай перавагі сіл сацыялізма над сіламі імперыялізму, сіл міру над сіламі вайны.

Праграма прасякнута духам сацыялістычнага інтэрнацыяналізму, сапраўднага камуністычнага гуманізму, ідэямі міру і брацтва паміж народамі.

М. С. Хрушчоў называе асноўныя рысы камуністычнага грамадства. Камунізм прадугледжвае высокаарганізаваную і цэнтралізаваную ў маштабах усяго грамадства вытворчасць, кіраўніцтва якой ажыццяўляецца на аснове самых шырокіх дэмакратычных прынцыпаў. Камуністычнае грамадства, як ніякае іншае, будзе мець патрэбу ў адзіным планаванні народнай гаспадаркі, у арганізаваным размеркаванні працы і рэгуляванні рабочага часу. Развіццё камуністычнай гаспадаркі немагчыма без самага актыўнага ўдзелу ўсяго народа ў кіраванні вытворчасцю.

Гістарычныя рамкі праекта Праграмы — 20 гадоў. За гэты час у галіне эканамічнай будзе створана матэрыяльна-тэхнічная база камунізма; у галіне сацыяльных адносін будзе адбывацца ліквідацыя існуючых яшчэ рэшткаў розніцы паміж класамі, зліццё іх у бяскласавае грамадства працаўнікоў камунізма, у асноўным будуць ліквідаваны істотныя адрозненні паміж горадам і вёскай, а затым паміж фізічнай і разумовай працай, узрасце эканамічная і ідэйная супольнасць нацый, разаўюцца рысы чалавека камуністычнага грамадства, які будзе гарманічна спалучаць у сабе высокую ідэйнасць, шырокую адукаванасць, маральную чысціню і фізічную дасканаласць; у галіне палітычнай гэта значыць, што ўсе грамадзяне будуць прымаць удзел у кіраванні грамадскімі справамі, у выніку найшырэйшага развіцця сацыялістычнай дэмакратыі грамадства падрыхтуецца да поўнага ажыццяўлення прынцыпаў камуністычнага самакіравання.

III. Ад сацыялістычнай да камуністычнай эканомікі

На працягу двух дзесяцігоддзяў у СССР будзе створана матэрыяльна-тэхнічная база камунізма. Гэта галоўная эканамічная задача, аснова генеральнай лініі нашай партыі. Гэта дасць нам магчымасць вырашыць важнейшыя задачы: стварыць нябывалыя па сваёй магутнасці прадукцыйныя сілы і заняць першае месца ў свеце па вытворчасці на душу насельніцтва; забяспечыць найвышэйшую ў свеце прадукцыйнасць працы, узброіць савецкіх людзей найбольш дасканалай тэхнікай, ператварыць працу ў крыніцу радасці, натхнення і творчасці; развіць вытворчасць матэрыяльных даброт для задавальнення ўсіх патрэб савецкага чалавека, забяспечыць самы высокі ўзровень жыцця ўсяго насельніцтва, стварыць усе ўмовы для пераходу ў далейшым да размеркавання па патрэбнасцях.

Нарэшце толькі на шляхах пабудовы матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма можна выйграць эканамічнае спаборніцтва з капіталізмам.

Дакладчык адзначае, што для стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы ў нас ёсць усе магчымасці.

Стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма запатрабуе велізарных сродкаў. На наступныя 20 гадоў капітальныя ўкладанні ў народную гаспадарку СССР намячаюцца ў суме прыкладна ў два грыльёны рублёў. Але мабілізацыя такіх велізарных сродкаў не будзе звязана з цяжкасцямі і ахвярамі, як гэта было ў перыяд індустрыялізацыі, — і перш за ўсё таму, што ў нашай краіне створана магутная прамысловасць.

У дакладзе гаворыцца аб велізарнай ролі цяжкай прамысловасці ў росце народнага дабрабыту, а таксама ў вырашэнні праблемы накаплення. У той жа час партыя прыкладзе ўсе намаганні да таго, каб цяжкая індустрыя ва ўсёўзрастаючай ступені забяспечыла павелічэнне выпуску прадметаў спажывання.

У наступныя 20 гадоў валавы грамадскі прадукт намячаецца павялічыць прыкладна ў пяць разоў. Выпуск прамысловай прадукцыі ўзрасце не менш чым у 6 разоў, а валавая прадукцыя сельскай гаспадаркі — прыкладна ў 3,5 раза. Праз 20 гадоў СССР будзе выпускаць амаль у два разы больш прамысловай прадукцыі, чым цяпер выпускаецца ва ўсім несацыялістычным свеце.

Ленінская ідэя суцэльнай электрыфікацыі — стрыжань усёй праграмы будаўніцтва камунізма. На працягу 20 гадоў трэба будзе пабудаваць 180 магутных гідраэлектрастанцый, каля 200 раённых цеплавых электрастанцый магутнасцю да трох мільёнаў кілават кожная, а таксама 260 буйных цеплаэлектрацэнтраляў.

Прадугледжваецца велізарнае развіццё машынабудавання. Будзе пабудавана 2.800 новых машынабудаўнічых і металаапрацоўчых прадпрыемстваў, пераважна ва ўсходніх раёнах краіны. 1.900 старых — будуць рэканструяваны. Гэта дазволіць павялічыць агульны аб'ём выпуску прадукцыі машынабудаўнічай і металаапрацоўчай прамысловасці ў 10—11 разоў, у тым ліку выпуск аўтаматычных і паўаўтаматычных ліній — больш чым у 60 разоў.

Выключнае значэнне набывае хімічная індустрыя. Яе прадукцыя пры інтэнсіўным расшырэнні наменклатуры ўзрасце прыкладна ў 17 разоў. У генеральнай перспектыве ўдзяляецца вялікая ўвага паліўнай і металургічнай прамысловасці. Чорная металургія павінна забяспечыць магчымасць выплаўкі сталі ў размеры прыкладна 250 мільёнаў тон у год. Праз 9 год выплаўка сталі ў Савецкім Саюзе ўжо будзе прыкладна на 55 мільёнаў тон перавышаць цяперашні ўзровень выплаўкі ў ЗША.

Дакладчык гаворыць таксама аб задачах развіцця вытворчасці каляровых металаў, будаўнічых матэрыялаў, павелічэння выпуску прадметаў спажывання, павышэння прадукцыйнасці грамадскай працы, паляпшэння размяшчэння прадукцыйных сіл.

Праект Праграмы нашай партыі, працягвае М. С. Хрушчоў, дае глыбокую характарыстыку тых сацыяльных, эканамічных і палітычных змяненняў у вёсцы, якія адбыліся ў выніку перамогі калгаснага ладу, усталявання сацыялістычнай сістэмы сельскай гаспадаркі. Наша партыя можа законна ганарыцца тым, што яна выхавала новага селяніна, які ідзе ў нагу з гераічным рабочым класам і з'яўляецца актыўным будаўніком новага жыцця.

За 20 год агульны аб'ём прадукцыі сельскай гаспадаркі павялічыцца прыкладна ў тры з палавінай раза, валавая вытворчасць збожжа — больш чым у два разы, мяса — амаль у чатыры разы і малака — амаль у тры разы.

У 1960 годзе вытворчасць збожжа складала 8,2 мільярда пудоў. У 1970 годзе яго будзе вырашчана да 14 мільярдаў, а к 1980 году — 18—19 мільярдаў пудоў. К 1980 году прадстаіць давесці закупкі збожжа да 7 мільярдаў пудоў!

Вялікая ўвага ўдзелена ў дакладзе ірыгацыі, арашэнню палёў. Ажыццявіўшы праграму ірыгацыйнага будаўніцтва, наша краіна зможа атрымаць дадаткова мільёны тон бавоўны, кукурузы, рысу, цукровых буракоў і многа прадуктаў жывёлагадоўлі.

Адной з самых важных задач з'яўляецца барацьба за далейшую механізацыю і электрыфікацыю сельскай гаспадаркі, літаральна ва ўсіх яе звеннях, за лепшае выкарыстанне тэхнікі. Неабходна прыняць сур'ёзныя меры для далейшага развіцця трактарнага і сельскагаспадарчага машынабудавання.

Сацыялістычная сельская гаспадарка наблізіцца да ўзроўню прамысловасці па тэхнічнай аснашчанасці, арганізацыі вытворчасці. Па меры ўздыму культурна-тэхнічнага ўзроўню калгаснікаў і рабочых саўгасаў і аснашчэння ўсіх галін сельскай гаспадаркі сучаснай тэхнікай сельскагаспадарчая праца ператворыцца ў разнавіднасць індустрыяльнай працы.

У Савецкім Саюзе склаліся дзве формы сацыялістычных прадпрыемстваў у сельскай гаспадарцы — саўгасы і калгасы. Партыя зыходзіць з таго, што будаўніцтва камунізма ў вёсцы пойдзе шляхам развіцця і ўдасканалення абедзвюх форм сацыялістычнай вытворчасці.

Дакладчык падрабязна гаворыць аб уздыме народнага дабрабыту. Ужо на працягу першых дзесяці гадоў усе слаі савецкіх людзей змогуць карыстацца дастаткам, будуць матэрыяльна забяспечаны. Рэальныя даходы ў разліку на душу насельніцтва ўзрастуць за гэты час у два разы, а за 20 гадоў — больш чым у 3,5 раза. Крыніцай такога павышэння рэальных даходаў насельніцтва паслужыць рост нацыянальнага даходу СССР.

На працягу бліжэйшага дзесяцігоддзя будзе пакончана з недахопам жылля. У выніку другога дзесяцігоддзя кожная сям'я будзе забяспечана асобнай добраўпарадкаванай кватэрай.

Краіна будуючагася камунізма стане краінай самага кароткага ў свеце рабочага дня. Адначасова будзе павялічвацца працягласць аплачваемых водпускаў рабочым і служачым да трох тыдняў, а затым і да месяца. Паступова сістэма аплачваемых водпускаў будзе распаўсюджвацца на калгаснікаў. Ужо на працягу бліжэйшага дзесяцігоддзя ў СССР будзе вырашана задача гістарычнага значэння: знікне катэгорыя нізкааплачваемых рабочых і служачых.

Другі шлях уздыму народнага дабрабыту — павелічэнне грамадскіх фондаў спажывання. Партыя намячае далейшае расшырэнне сеткі ўстаноў аховы здароўя, бясплатнае забеспячэнне кожнай сям'і добраўпарадкаваным жыллём і асноўнымі камунальнымі паслугамі.

У праекце Праграмы ўказваецца, што планы ўздыму народнага дабрабыту могуць быць з поспехам выкананы ва ўмовах міру. Наша барацьба за мір — гэта састаўная частка барацьбы за камунізм, за росквіт Савецкай краіны і павышэнне дабрабыту народа.

Для паспяховага вырашэння пастаўленых у праекце Праграмы буйнейшых задач, падкрэсліваецца ў дакладзе, неабходна дабіцца, каб планаванне і гаспадаранне адпавядалі патрабаванням разгорнутага будаўніцтва камунізма.

Глыбокая навуковая распрацоўка праблемы развіцця эканомікі і тэхнікі павінна папярэднічаць складанню планаў, зацвярджэнню гаспадарчых мерапрыемстваў. Гутарка ідзе аб устанаўленні найвыгаднейшых прапорцый у народнай гаспадарцы, найбольш эфектыўным выкарыстанні прыродных рэсурсаў, вытворчых магутнасцей і новай тэхнікі, аб правільным размеркаванні нацыянальнага даходу і капітальных укладанняў, аб мабілізацыі дадатковых крыніц паскарэння тэмпаў гаспадарчага развіцця.

IV. Развіццё камуністычных грамадскіх адносін і фарміраванне новага чалавека

Пры пераходзе да камунізма, працягвае М. С. Хрушчоў, разам з магутным уздымам прадукцыйных сіл ідзе працэс паступовага перарастання сацыялістычных грамадскіх адносін у камуністычныя. У развіцці СССР настаў той гістарычны перыяд, калі непасрэдна вырашаецца задача стварэння бяскласавага камуністычнага грамадства свабодных і свядомых працаўнікоў.

Найбагацейшы вопыт савецкага грамадства пацвярджае вывады марксізма-ленінізма аб тым, што для ліквідацыі класаў і класавых адрозненняў неабходна: па-першае, скінуць панаванне эксплуататарскіх класаў — памешчыкаў і капіталістаў, знішчыць іх прыватную ўласнасць на сродкі вытворчасці, якая складае эканамічную аснову эксплуатацыі чалавека чалавекам. Па-другое, пераўтварыць аднаасобную дробнатаварную гаспадарку ў буйную калектыўную, завяршыць стварэнне адзінай сацыялістычнай сістэмы гаспадаркі, ліквідаваць апошні эксплуататарскі клас, клас кулакоў. Абедзве гэтыя задачы ўжо вырашаны.

На базе высокага развіцця прадукцыйных сіл і сацыялістычных вытворчых адносін паспяхова вырашаецца і трэцяя задача — пераадоленне класавых адрозненняў паміж рабочымі і сялянамі, істотных адрозненняў паміж горадам і вёскай, стварэнне ўмоў для арганічнага спалучэння фізічнай і разумовай працы.

Агульнанародная ўласнасць складае аснову жыцця ўсяго насельніцтва, у тым ліку і калгаснага сялянства. У той жа час у кааператыўна-калгаснай уласнасці ўзнікаюць і ўмацоўваюцца рысы, характэрныя для агульнанароднага здабытку. Жыццё вядзе да няўхільнага збліжэння агульнанароднай і кааператыўнай форм уласнасці, а ў перспектыве і да ўсталявання адзінай камуністычнай уласнасці і адзінага камуністычнага прынцыпу размеркавання.

У ходзе будаўніцтва камунізма будуць ліквідаваны істотныя адрозненні паміж фізічнай і разумовай працай. Праца рабочых паступова пачынае збліжацца з працай інжынераў, праца перадавікоў сельскай гаспадаркі — з працай спецыялістаў. Аднак сціранне межаў паміж класамі — працэс паступовы і працяглы.

У праекце Праграмы партыі пастаўлена і вырашана новае важнейшае пытанне тэорыі і практыкі камунізма — аб перарастанні дзяржавы дыктатуры рабочага класа ў агульнанародную дзяржаву, аб характары і задачах гэтай дзяржавы і аб яе лёсе пры камунізме. Агульнанародная дзяржава — гэта новы этап у развіцці сацыялістычнай дзяржавы, важнейшая вяха на шляху перарастання сацыялістычнай дзяржаўнасці ў камуністычнае грамадскае самакіраванне. Упершыню ў нас склалася дзяржава, якая з'яўляецца не дыктатурай якога-небудзь аднаго класа, а зброяй усяго грамадства, усяго народа.

У дакладзе ўказваецца, што магутнасць нашага грамадства і дзяржавы ў сувязі з перарастаннем дыктатуры пралетарыята ва ўсенародную дзяржаву не толькі не аслабявае, а, наадварот, у многа разоў узрастае. Побач з пастаянным павелічэннем эканамічнага патэнцыялу, узмацнела і расшырылася сацыяльная база нашай дзяржавы, грамадства стала адзіным і маналітным як ніколі. А ў гэтым галоўная крыніца сілы дзяржавы.

Дзяржава захаваецца яшчэ доўга пасля перамогі першай фазы камунізма. Толькі з пабудовай развітага камуністычнага грамадства ў СССР і пры ўмове перамогі і ўмацавання сацыялізма на міжнароднай арэне адпадае неабходнасць у дзяржаве, і яна адамрэ.

Той факт, што дыктатура пралетарыята перастала быць неабходнай, ні ў якай меры не азначае якога-небудзь аслаблення грамадскага парадку і законнасці. Побач з дзяржаўнымі органамі ў барацьбе супраць антыграмадскіх і злачынных элементаў узрасце роля грамадскіх арганізацый працоўных.

Пераход да камунізма патрабуе пастаяннага паляпшэння дзейнасці дзяржаўнага і гаспадарчага апарату, развіцця ў ім дэмакратычных і грамадскіх асноў. Апарат савецкіх, гаспадарчых і іншых органаў павінен стаць яшчэ больш простым, дзяшовым і аператыўным, своечасова і чула адклікацца на запатрабаванні грамадзян.

Разгортванне сацыялістычнага дэмакратызму звязана з павышэннем ролі грамадскіх арганізацый — прафсаюзаў, камсамола, кааператываў, культурна-асветных аб'яднанняў. Пастаўлена задача прыцягнуць усіх грамадзян да кіравання справамі грамадства.

Прывёўшы пераканаўчыя лічбы і прыклады, М. С. Хрушчоў паказвае далей, што свет сацыялізма няўхільна і паслядоўна ідзе па шляху развіцця і расшырэння дэмакратыі, а свет капіталізму — па шляху ўсё большага звужэння і ўрэзвання нават куцай буржуазнай дэмакратыі.

Ніколі яшчэ рэальная ўлада ў вядучых імперыялістычных дзяржавах не сканцэнтроўвалася ў руках такой вузкай групкі манапалістаў, як цяпер. Самі амерыканцы называлі ўрад Эйзенхаўэра ўрадам вялікага бізнесу: больш чым 20 членаў гэтага ўрада або самі былі мільянерамі, або знаходзіліся на службе ў буйнейшых карпарацый. У англійскім урадзе з 19 міністраў, якія ўваходзяць у кабінет, 12 непасрэдна звязаны з манаполіямі, а ва ўрадзе Адэнаўэра з 18 яго членаў 12 — прамыя прадстаўнікі канцэрнаў і акцыянерных таварыстваў.

Выбарчая сістэма ў капіталістычных краінах пастаянна перакройваецца і прыстасоўваецца да таго, каб у максімальнай ступені забяспечыць інтарэсы манаполій і сказіць сапраўдную волю выбаршчыкаў.

Буржуазія ўсё часцей выкарыстоўвае ў барацьбе супраць народа паліцыю і армію. Бізун і куля займаюць усё большае месца ў арсенале «аргументаў» буржуазнай дэмакратыі.

Росквіт дэмакратыі ў сацыялістычных краінах і ўсё большае згортванне і без таго ўрэзанай дэмакратыі ў капіталістычных краінах — такія дзве супрацьлеглыя лініі ў палітычным развіцці сучаснага свету.

Разгорнутае камуністычнае будаўніцтва з'яўляецца новым этапам у развіцці нацыянальных адносін у СССР, адзначае М. С. Хрушчоў. Прадугледжваецца комплекснае развіццё і спецыялізацыя гаспадаркі саюзных рэспублік. Эканоміка кожнай з іх і ў далейшым будзе развівацца як неад'емная частка адзінай эканомікі ўсяго Савецкага Саюза. Збліжэнню нацый і народнасцей садзейнічае і культурнае будаўніцтва, ідэалагічная работа. Узмацняецца ўзаемны абмен духоўнымі багаццямі, што вядзе да фарміравання будучай адзінай агульначалавечай культуры камуністычнага грамадства.

У ходзе разгорнутага будаўніцтва камунізма будзе дасягнута поўнае адзінства нацый, але і пасля таго, як камунізм у асноўным будзе пабудаваны, рана будзе дэклараваць аб зліцці нацый.

У той жа час мы будзем падтрымліваць аб'ектыўны працэс усё больш цеснага збліжэння нацый і народнасцей, які адбываецца ва ўмовах камуністычнага будаўніцтва на базе добраахвотнасці і дэмакратызму.

Вялікае месца ў дакладзе занялі пытанні камуністычнага выхавання і ўсебаковага развіцця асобы, што з'яўляецца важнейшай складанай часткай камуністычнага будаўніцтва. Да задач фарміравання новага чалавека адносяцца: усталяванне камуністычнага светапогляду, свядомых адносін да грамадскага абавязку, сацыялістычнага інтэрнацыяналізму і патрыятызму; працоўнае выхаванне, развіццё камуністычных адносін да працы, умацаванне прынцыпаў камуністычнай маралі, культурнае развіццё, авалоданне асновамі навук, агульная і політэхнічная адукацыя, эстэтычнае і фізічнае выхаванне.

На працягу дваццацігоддзя асноўная маса членаў грамадства атрымае поўную сярэднюю, сярэднюю спецыяльную ці вышэйшую адукацыю. Гэта вялікая, але зусім ажыццявімая задача. У першым дзесяцігоддзі трэба будзе ажыццявіць агульную і політэхнічную сярэднюю (адзінаццацігадовую) адукацыю для ўсіх дзяцей школьнага ўзросту. Неабходна таксама забяспечыць, каб моладзь, якая працуе ў народнай гаспадарцы і не мае сярэдняй адукацыі, атрымала, як мінімум, веды ў аб'ёме васьмігадовай школы.

Важнае значэнне партыя надае далейшаму развіццю ўстаноў грамадскага выхавання: школ-інтэрнатаў, школ падоўжанага дня, дашкольных устаноў.

К 1980 году мяркуецца давесці колькасць студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў да 8 мільёнаў, гэта значыць павялічыць у тры з лішнім раза. Асабліва шырокае распаўсюджанне набываюць вячэрняя і завочная адукацыя.

Трэба будзе пераадолець значнае яшчэ адставанне культурна-тэхнічнага ўзроўню сельскага насельніцтва ад узроўню насельніцтва гарадоў.

У наш век бурнага навукова-тэхнічнага прагрэсу немагчыма развіццё грамадства і чалавечай асобы без планамернага і ўсебаковага выкарыстання дасягненняў навукі. Навука заклікана адказваць на запатрабаванне сённяшняга дня, служыць баявой і дзейснай зброяй у вырашэнні надзённых народнагаспадарчых праблем, у развіцці прадукцыйных сіл грамадства. Справа гонару і патрыятычны абавязак савецкіх вучоных замацаваць за савецкай навукай ужо заваяваныя перадавыя пазіцыі ў важнейшых галінах ведаў і забяспечыць ёй вядучую ролю ў сусветнай навуцы.

Вялікае значэнне ў фарміраванні новага чалавека маюць літаратура і мастацтва. Партыя заклікае ўсіх дзеячоў літаратуры і мастацтва да смелай наватарскай распрацоўкі тэм сучаснасці.

V. Камунізм і прагрэс чалавецтва

Ажыццяўленне Праграмы нашай партыі акажа самае глыбокае ўздзеянне на ход сусветнай гісторыі, гаворыць М. С. Хрушчоў. Сілай свайго прыкладу будуючыйся камунізм прыцягвае пад сцяг марксізма-ленінізма новыя сотні мільёнаў людзей працы ва ўсім свеце.

Галоўная арэна спаборніцтва сацыялістычнай і капіталістычнай сістэм — мірнае эканамічнае спаборніцтва. Зыход яго будзе ў велізарнай ступені вызначацца спаборніцтвам Савецкага Саюза і Злучаных Штатаў Амерыкі.

Не толькі эканоміка Савецкага Саюза, але і ўсіх краін сусветнай сацыялістычнай сістэмы развіваецца намнога хутчэй, чым эканоміка капіталізму. У параўнанні з даваенным узроўнем краіны сацыялістычнага супрацоўніцтва павялічылі аб'ём прамысловай прадукцыі ў цэлым амаль у сем разоў, а краіны капіталізму — менш чым у два з палавінай раза. Як паказваюць папярэднія разлікі эканамістаў, к 1980 году доля сусветнай сацыялістычнай сістэмы складзе ўжо прыкладна дзве трэці сусветнай прамысловай вытворчасці.

Будаўніцтва камунізма ў нашай краіне — гэта састаўная частка будаўніцтва камуністычнага грамадства ва ўсёй сацыялістычнай садружнасці. Паспяховае развіццё сусветнай сістэмы сацыялізма адкрывае перспектыву больш ці менш адначасовага, у межах адной гістарычнай эпохі, пераходу сацыялістычных краін да камунізма. Для марксістаў-ленінцаў бясспрэчна, што карэнныя інтарэсы сацыялістычных дзяржаў уладарна патрабуюць усямернага ўмацавання іх садружнасці.

У савецкіх людзей самыя дружалюбныя пачуцці да сваіх братоў у сацыялістычных краінах Еўропы і Азіі. Яны дапамагалі і будуць дапамагаць ім у будаўніцтве новага жыцця. Кожны, хто ўзніме руку на сацыялістычныя заваяванні народаў нашай садружнасці, атрымае сакрушальны адпор мільярда будаўнікоў сацыялізма і камунізма.

Камунізм стаў самай вялікай сілай нашага веку. Цяпер камуністычныя партыі дзейнічаюць у 87 краінах свету і аб'ядноўваюць каля 40 мільёнаў чалавек.

Свет перажывае эпоху рэвалюцый. У праекце Праграмы асветлены шляхі мірнага і немірнага развіцця рэвалюцыі. У гэтым пытанні, як і ва ўсіх іншых, наша партыя поўнасцю стаіць на прынцыпах, калектыўна сфармуляваных міжнародным камуністычным рухам у Дэкларацыі 1957 года і Заяве 1960 года.

М. С. Хрушчоў адзначае, што ў сучасную эпоху ўзніклі больш спрыяльныя міжнародныя ўмовы для разгортвання сусветнага рэвалюцыйнага руху і ўнутраныя ўмовы для пераходу новых краін да сацыялізма. Адбываецца далейшае збліжэнне і перапляценне задач народных дэмакратычных, нацыянальна-вызваленчых і сацыялістычных рэвалюцый. Логіка грамадскага развіцця прывяла да таго, што ўсе гэтыя рэвалюцыі накіраваны перш за ўсё супраць аднаго галоўнага ворага — імперыялізму, манапалістычнай буржуазіі. Цяпер практычна любая краіна, незалежна ад узроўню яе развіцця, можа стаць на шлях, які вядзе да сацыялізма. Сусветны рэвалюцыйны працэс разгортваецца ўсё шырэй, ахопліваючы ўсе кантыненты. Нагляднае гэтаму сведчанне — пераможная рэвалюцыя на Кубе.

Рабочы клас у сваёй рэвалюцыйнай барацьбе і ў далейшым сутыкнецца з рознымі апартуністычнымі плынямі, якія перашкаджаюць згуртоўванню яго сіл і дасягненню яго мэт. Вось чаму праект Праграмы падкрэслівае неабходнасць барацьбы як з ідэалогіяй сацыял-дэмакратызму і рэвізіянізму, так і з дагматызмам і сектанцтвам.

КПСС будзе і ў далейшым рабіць усё для таго, каб з гонарам выконваць свой інтэрнацыянальны абавязак перад міжнародным рабочым класам, перад працоўнымі ўсяго свету, будзе і ў далейшым накіроўваць намаганні на ўмацаванне адзінства і згуртаванасці радоў вялікай арміі камуністаў усіх краін.

Нацыянальна-вызваленчы рух уступіў у завяршаючую стадыю ліквідацыі каланіяльных рэжымаў. Дасягненне былымі калоніямі палітычнай незалежнасці аказала станоўчы ўплыў на іх эканамічнае развіццё.

Савецкі Саюз, як і іншыя сацыялістычныя краіны, не мае намеру ўмешвацца ва ўнутраныя справы маладых свабодных дзяржаў, навязваць каму-небудзь сацыялізм — экспарту сацыялізма не было, няма і не будзе. Але не павінна быць і навязвання каланіялізму, не павінна быць экспарту контррэвалюцыі.

У імперыялістычным лагеры і перш за ўсё ў Злучаных Штатах Амерыкі дзейнічаюць групы, якія паводзяць сябе як азартныя ігракі. Яны не задумваюцца над тым, якім бедствам для чалавецтва была б новая вайна, што падрыхтоўваецца імі. Ва ўмовах сусветнай тэрмаядзернай вайны страціць ранейшае значэнне фактар прасторы, і

(Заканчэнне на 4-й стар.).

АБ ПРАГРАМЕ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

Даклад таварыша М. С. ХРУШЧОВА

на XXII з'ездзе Камуністычнай партыі Савецкага Саюза 18 кастрычніка 1961 года

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

заходняе паўшар'е стане арэнай, на якой будзе лютаваць знішчальны смерч. У наш час вайна не можа, не павінна служыць спосабам вырашэння міжнародных спрэчак.

Суадносіны сусветных палітычных, эканамічных і ваенных сіл ужо змяніліся ў карысць міралюбівага лагера. М. С. Хрушчоў называе чатыры фактары, якія забяспечваюць гэтую перавагу: на захаванне і ўмацаванне ўсеагульнага міру накіроўвае ўсе свае намаганні магутнейшая дзяржава сучаснасці—Савецкі Саюз; на шляху імперыялістычных агрэсараў стаіць цяпер разам з Савецкім Саюзам новая магутная сіла—усе краіны сусветнага сацыялістычнага лагера; на сусветную арэну выступіла яшчэ адна новая сіла—вялікая група маладых нацыянальных дзяржаў Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі, якія зацікаўлены ў захаванні міру для ажыццяўлення задач нацыянальнага адраджэння; у міжнароднай палітыцы небывала ўзрасла і роля народных мас капіталістычных краін.

Прынцып мірнага суіснавання дзяржаў з розным сацыяльным ладам авалодвае свядомасцю соцень мільёнаў людзей. Наша партыя, Савецкі ўрад, увесь наш народ поўны рашучасці змагацца за раззбраенне, шукаць шляхі да яго да таго часу, пакуль гэтая гістарычная задача не будзе, нарэшце, вырашана.

Прымаючы новую Праграму, наша вялікая партыя перад тварам усяго чалавецтва ўрачыста заяўляе, што яна бачыць галоўную мэту сваёй знешняй палітыкі ў тым, каб не толькі прадухіліць сусветную вайну, але і назаўсёды выключыць ужо пры жыцці нашага пакалення войны з жыцця грамадства.

Мы адстайваем справу міру не таму, што слабыя. Пачатак вайны стане канцом антынароднай імперыялістычнай сістэмы. Наша непахісная ўпэўненасць у гэтым зусім не азначае нават самай нязначнай недаацэнкі сіл імперыялізму. Умацаванне абароны СССР, магутнасці Савецкіх Узброеных Сіл — задача задач савецкага народа.

Праграма будаўніцтва камунізма — гэта ў той жа час сусветна-гістарычная праграма ўмацавання міру і міжнароднай бяспекі.

VI. Вынікі абмеркавання праекта Праграмы

З першага дня апублікавання праект Праграмы знаходзіцца ў цэнтры палітычнага жыцця Савецкага Саюза, заявіў М. С. Хрушчоў. Ідэі Праграмы знайшлі найшырэйшы водгук у сэрцах мільёнаў людзей усіх краін і кантынентаў.

Абмеркаванне праекта Праграмы набыло размах, небывалы нават у гісторыі нашай партыі і Савецкай дзяржавы. Праект Праграмы старанна і ўсебакова абмеркаван на сходах ва ўсіх пярвічных партыйных арганізацыях, на раённых, гарадскіх, абласных і краявых партыйных канферэнцыях, на з'ездах кампартый саюзных рэспублік. У іх прыняло ўдзел звыш 9 мільёнаў камуністаў, гэта значыць уся партыя. Праведзена больш чым 500 тысяч сходаў працоўных, на якіх абмяркоўваўся праект Праграмы. На гэтых сходах прысутнічала каля 73 мільёнаў чалавек. Выступіла па праекту Праграмы на партыйных сходах, канферэнцыях, з'ездах кампартый саюзных рэспублік і на сходах працоўных больш чым 4 мільёны 600 тысяч чалавек.

Акрамя таго, у ЦК КПСС, у мясцовыя партыйныя органы, у рэдакцыі газет, часопісаў, радыё і тэлебачання паступіла больш чым 300 тысяч пісьмаў і артыкулаў.

З'езд мае ўсе падставы заявіць, што праект Праграмы аднадушна адобран усімі камуністамі, усім савецкім народам. Людзі ад усёй душы вітаюць новую партыйную Праграму і выказваюць непахісную волю і імкненне сваёй працай ажыццявіць яе прадвызначэнні. Праграма ўдыхнула велізарную творчую сілу ў перадз'ездаўскае ўсенароднае спаборніцтва. І гэта — пераканаўчы доказ таго, што партыя, народ ужо ўзялі Праграму на сваё ўзбраенне і практычна разгортваюць барацьбу за яе ажыццяўленне.

М. С. Хрушчоў паведамляе з'езду, што усе прапановы старанна вывучаны Цэнтральным Камітэтам, і спынілася на тых прапановах, якія, на думку Цэнтральнага Камітэта, могуць быць прыняты.

Праект Праграмы КПСС набыў характар дакумента сапраўды сусветнага значэння і ўжо аказаў велізарны ўплыў на палітычны клімат свету. Ён прыцягнуў увагу найшырэйшых народных мас у краінах сацыялістычнага лагера, грамадскіх колаў у імперыялістычных дзяржавах, народаў, якія ўжо заваявалі незалежнасць ці яшчэ стогнуць пад ботам каланізатараў. Ён пранік у самыя аддаленыя куткі зямнога шара, прабіў сабе шлях на старонкі нават самых рэакцыйных буржуазных выданняў.

Ад імя дэлегатаў XXII з'езда, ад імя членаў нашай партыі, ад усяго савецкага народа М. С. Хрушчоў выказвае сардэчную ўдзячнасць усім братнім партыям, усім камуністам свету за падтрымку нашых планаў, нашых мэт. Мы, сказаў ён, запэўняем вас, нашы зарубежныя браты, у тым, што наша ленінская партыя, высока несучы сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму, зробіць усё, што ў яе сілах, для набліжэння чалавецтва да грамадства міру, шчасця і працвітання — камуністычнага грамадства.

Ідэолагі буржуазіі прызнаюць цяпер: камунізм, як новая сацыяльна-эканамічная арганізацыя грамадства, становіцца ўсё больш магутнай сілай сучаснасці. Сярод насельніцтва капіталістычных краін набывае ўсё большае пашырэнне вялікая ідэя праграмы аб непадзельнасці камунізма і міру. Праграма нанесла новае вялікае паражэнне агрэсіўным сілам, ідалапаклоннікам вадароднай бомбы.

Новая Праграма дапамагае зразумець усё больш шырокім масам, што камунізм і ў эканамічных, і ў палітычных, і ў маральных адносінах пераўзыходзіць капіталізм. Камунізм — гэта надзея народаў, гарантыя іх прамяністай будучыні!

Пануючая эліта капіталістычнага грамадства робіць дарэмныя спробы супрацьпаставіць нашай Праграме сваю платформу, нейкі план захавання капіталізму. Але няма такіх сродкаў, якія маглі б выратаваць капіталізм ад гібелі. Няма ў яго і аргументаў для крытыкі нашай Праграмы. Адсюль — поўная разгубленасць, бяссільная злосць, нікчэмны скепсіс у стане ворагаў камунізма. Мы ўпэўнена ідзём дарогай камунізма, цвёрда ведаючы, што па гэтай дарозе рана ці позна пойдзе ўсё чалавецтва.

VII. Партыя ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма

Веліч новай Праграмы гаворыць аб велічы нашай ленінскай партыі. Адлюстроўваючы высокія ідэалы камунізма, яна з гонарам выконвае місію кіраўніка рэвалюцыйнага пераўтварэння грамадства.

М. С. Хрушчоў гаворыць аб асноўных напрамках, па якіх пойдзе развіццё Камуністычнай партыі. Гэта — далейшае павышэнне ролі партыі, як вышэйшай формы грамадска-палітычнай арганізацыі, умацаванне яе кіраўнічага ўздзеяння на ўсе ўчасткі камуністычнага будаўніцтва; умацаванне адзінства партыі і народа, узбагачэнне форм сувязі партыі з беспартыйнымі масамі, удзел усё больш шырокіх слаёў працоўных ва ўсёй разнастайнай рабоце партыі; узняцце ролі свядомасці і актыўнасці членаў партыі; далейшае развіццё ўнутрыпартыйнай дэмакратыі, павышэнне значэння звання члена партыі, усямернае развіццё актыўнасці і самадзейнасці ўсіх камуністаў, умацаванне адзінства і згуртаванасці партыйных радоў.

Спалучэнне ў нашым партыйным і дзяржаўным апараце кадраў маладых і ўмудроных вопытам работнікаў — закон развіцця марксісцка-ленінскай партыі. Гэты вывад нашай партыі грунтуецца, у прыватнасці, на ўроках, якія з'яўляюцца вынікамі культу асобы І. В. Сталіна. У праектах Праграмы і Статута сфармуляваны палажэнні, якія павінны стварыць гарантыю супраць рэцыдыву культу асобы.

Мы павінны няўхільна захоўваць і развіваць ленінскія нормы партыйнага жыцця і прынцыпы калектыўнасці кіраўніцтва, забяспечваць строгі кантроль партыйных мас за дзейнасцю кіруючых органаў і іх работнікаў.

На новым этапе асабліва важнае значэнне набывае палітычнае партыйнага кіраўніцтва савецкімі, гаспадарчымі, прафсаюзнымі, камсамольскімі, кааператыўнымі і іншымі масавымі арганізацыямі.

Важнейшая крыніца сілы і непераможнасці партыі — у яе непарушнай ідэйнай і арганізацыйнай згуртаванасці. Партыя захоўвае ў арсенале сваіх сродкаў арганізацыйныя гарантыі супраць усякіх праяў фракцыйнасці і групаўшчыны, якія несумяшчальныя з ленінскай партыйнасцю.

Меры, якія прапануюцца праектам Праграмы па абнаўленню кадраў, недапушчэнню культу асобы, усямернаму развіццю ўнутрыпартыйнай дэмакратыі, — гэта сапраўды рэвалюцыйныя мерапрыемствы. Яны знаходзяцца ў поўнай арганічнай сувязі з распрацаваным партыяй генеральным планам, з яе тактыкай і стратэгіяй барацьбы за камунізм.

Заканчваючы даклад, М. С. Хрушчоў гаворыць:

Нам, дэлегатам XXII з'езда, выпаў вялікі гонар разгледзець і прыняць новую Праграму КПСС — Праграму будаўніцтва камунізма.

Пад сцягам марксізма-ленінізма, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі — наперад, да перамогі камунізма!

(Даклад таварыша М. С. Хрушчова шматразова перапыняўся бурнымі апладысментамі дэлегатаў з'езда і гасцей).

ХАДА ГІСТОРЫІ

Які цудоўны, незвычайны наш час! Кожны дзень багаты небывалымі падзеямі, радаснымі перамогамі. І дыхаецца лёгка, і мары плывуць, нібы чаўны, у яркую, асветленую сонцам далячынь — будучыню.

Мімаволі прыплюшчваеш вочы, і тады быццам нейкая незвычайная сіла нібы прыўзнімае цябе, і ты як бы бачыш усю сваю вялікую неабсяжную Радзіму.

Дух займае ад яе бязмежнай далечы. І вусны шэпчуць натхнёныя словы Гогаля:

«Што прарочыць гэтая неабсяжная прастора? Ці не тут, ці не ў табе нарадзіцца бясконцую думку, калі ты сама без канца? Ці не тут быць асілку, калі ёсць месца, дзе развінуцца і прайсціся яму?.. Русь! Русь! бачу цябе, з маёй дзіўнай далечы...»

Трэба быць чалавекам з мудрым і добрым сэрцам, каб больш стагод назад так ярка, смела і размашыста, сапраўды па-руску, чараўнічымі словамі затужыць аб чаканай будучыні, аб новых людзях рускай зямлі, якія павінны былі нарадзіцца для яе шчасця.

Цяпер з прастораў нашай Радзімы, дзе гаспадараць сапраўдныя людзі-асілкі, пачынаецца ўсё самае запаветнае: і новы яркі дзень, які зіхаціць прыгажосцю і шчасцем, і новая дарога ў космас, і нязнаныя шляхі ў будучыню.

А сённяшнія дні, якія мы перажываем, асабліва знамянальныя і хвалюючыя. У Маскве, у сталіцы вялікай сацыялістычнай дзяржавы, ідзе вялікі форум камуністаў. З цудоўнай залы Палаца з'ездаў у Крамлі прагучала яркая прамова таварыша Хрушчова. Кожнае яго слова выклікала ў памяці незабыўныя малюнкі нашых працоўных будняў, нашых выдатных спраў.

Добра папрацавалі савецкія людзі! Мы можам ганарыцца за нашу сацыялістычную Радзіму, за наш мужны савецкі народ. У нас ёсць усё, што трэба для квітнеючай багатай нацыі: і хлеб у засеках дзяржавы, і магутныя домны, з якіх рэкамі плыве метал, і атамны ледакол «Ленін», што крышыць не толькі ільды дзікай Поўначы, але і ільды «халоднай вайны», і магутныя сінхрафазатроны, якія даюць разгон і часцінкам рэчыва і думкам вучоных, і першакласныя паветраныя лайнеры, і небывалыя касмічныя караблі, гатовыя стартаваць у вялікія падарожжы.

А з чаго мы пачыналі? Цяжка і горка ўспамінаць—у спадчыну ад старога ладу мы атрымалі саху і лапці. Разутыя, раздзетыя, мы загарэліся вялікай марай паказаць, на што здольны народ, які скінуў кайданы векавечнага прыгнёту.

І што ж, паказалі! За няпоўныя 44 гады мы прайшлі шлях, роўны добраму стагоддзю. Цяпер Савецкі Саюз ідзе ў авангардзе чалавецтва.

Самае справядлівае грамадства, аб якім марылі на працягу стагоддзяў лепшыя розумы чалавецтва, прыйдзе, будзе заваявана! Але наш заўтрашні дзень, наша заўтрашняя радасць лягуць перад намі не на настольніцы-самабранцы, а прыйдуць праз вялікую і натхнёную працу. А праца не толькі стварае новае жыццё, яна стварае новага і прыгожага чалавека.

У праекце Праграмы нашай партыі значацца дванаццаць запаведзей будаўніка камунізма. Яны, гэтыя запаведзі, простыя і ясныя, з глыбокім сэнсам і вялікай унутранай сілай закліку да радасці, святла і перамог.

Веліч будучыні, раскрытая ў дакладах Мікіты Сяргеевіча Хрушчова, захапіла ўсіх сваёй навізной і жыццёвай яркасцю.

Мы ў вялікім і радасным паходзе. Не дарэмна некалі ў імглісты вечар хваляваўся морам людзей Фінляндскі вакзал. Гэта тады над прасторнай плошчай, над душамі і сэрцамі ўзрушаных і стомленых людзей прагучалі прароцкія і дзёрзкія словы:

—Няхай жыве сацыялістычная рэвалюцыя!

З Кастрычнікам прыйшла новая эра ў жыцці чалавецтва.

Не дарэмна 28 панфілаўцаў загінулі пад сценамі Масквы ў завірушныя і трывожныя дні жыцця нашай краіны. Яны сваім подзвігам абаранілі тысячы, мільёны людзей, абаранілі наш сённяшні дзень, нашу будучыню, нашы радасныя справы.

Не дарэмна Юрый Гагарын і Герман Цітоў узняліся ў халодную касмічную прастору, пранёсшы над усімі кантынентамі і мацерыкамі планеты славу нашай навукі, тэхнікі, славу і гордасць нашай сацыялістычнай Радзімы.

У Маскве, у Крамлі, працягвае работу XXII партыйны з'езд. Затаіўшы дыханне, слухаюць людзі ўсяго свету, як смела і рашуча рукамі камуністаў паварочваецца планета Зямля да сваёй яркай і жаданай мэты — да камунізма. І хоць шалеюць на Захадзе ворагі, хоць яны рыхтуюць каварныя змовы і выношваюць планы распальвання новай сусветнай бойні, чалавецтва будзе жыць, квітнець і ісці сваёй вялікай дарогай да прагрэсу, міру, шчасця. Наперадзе яго з перамоганоснымі сцягамі ленінізма крочыць нястомны народ-барацьбіт, народ-творца — магутны савецкі народ.

Нам жыць пры камунізме, нам бачыць яго вялікае, як сонечны дзень, і неабсяжнае, як акіян шчасце.

Мікола ГАМОЛКА.

Адам РУСАК

Чытаючы даклад Хрушчова

Пра нашае жыццё, пра велічныя справы
Празрыстай праўдай словы зіхацяць.
Чытаючы даклад аб поступе Дзяржавы,
У сэрцы звонкай песні не стрымаць!..

З табою, Партыя, мы ў велічных паходах
Не знаем непрыступных рубяжоў.
Ты моцным сплавам злітая з народам,
З табою шчасце кожны з нас знайшоў.

Мы ўсе тваёю ласкаю сагрэты,
Ты нас усіх на подзвігі вядзеш —
Да самай запаветнай нашай мэты —
У камунізма светлы, блізкі дзень.

Слухайце, людзі

Словы П. БРОЎКІ. Музыка Ю. СЕМЯНЯКІ.

Marcia maestoso

1. Слухайце, людзі, кліч камуністаў,
Слухайце, дзе б ні жылі,
Вас ён да шчасця, вас ён да міру
Кліча усіх на зямлі.
Кожнаму волю, кожнаму радасць,
Нельга людзей прыгнятаць.
Белым і жоўтым, чорным, чырвоным
Дружна жыццё будаваць.
2. Мы не дазволім катам-злачынцам
Пекла-вайну распаліць,
Слухайце, людзі, кліч камуністаў —
Трэба нам пільнымі быць.
Станем жа побач, пойдзем жа разам,
Кліча да еднасці час.
Бачыце, людзі, сонца ўсё вышай,
Шчасце наперадзе ў нас. 2 разы.

НАВІНЫ КУЛЬТУРЫ

У Магілёве, у Доме палітычнай асветы адбыўся вялікі літаратурны вечар, прысвечаны XXII з'езду КПСС. З дакладам аб творчых дасягненнях беларускіх пісьменнікаў выступіў выкладчык Магілёўскага педагагічнага інстытута А. Макарэвіч. Пісьменнікі Максім Танк, Янка Брыль, Піліп Пестрак, Алесь Бачыла, Пятро Прыходзька, Анатоль Вялюгін прачыталі новыя творы, падзяліліся сваімі творчымі планамі.

Літаратурныя вечары з удзелам пісьменнікаў адбыліся ў Доме культуры завода штучнага валакна, Магілёўскім педінстытуце, Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі ў Горках.

Пісьменнікі прынялі ўдзел у вялікім кніжным базары, які быў наладжаны ў Магілёве.

* * *

Кінафестываль «Партыя — розум, гонар і сумленне нашай эпохі» — пачаўся ў кінатэатры акругавага Дома афіцэраў. Тут адбудзецца паказ лепшых кінафільмаў. Сярод іх карціны «У пачатку века», «Юнацтва Максіма», «Чалавек з ружжом», «Камуніст», «Партыйны білет» і інш.

* * *

Самадзейнаму драматычнаму калектыву Браслаўскага раённага Дома культуры нядаўна прысвоена званне Народнага тэатра. Тут адбыўся ўрачысты вечар, на якім прысутнічалі рабочыя і служачыя раённага цэнтра, калгаснікі з бліжэйшых вёсак.

Артысты тэатра паказалі апошнюю сваю работу — спектакль «Выбачайце, калі ласка!» А. Макаёнка. Галоўныя ролі выконвалі майстры сцэны Тэатра імя Якуба Коласа — народная артыстка БССР М. Бялінская і заслужаны артыст рэспублікі І. Матусевіч, якія ўзялі шэфства над тэатрам.

Поспехам у гледачоў карысталіся таксама самадзейныя артысты шафёр А. Драбовіч, педагог Н. Будкевіч, бухгалтар А. Балашчанка, работніца нарсуда А. Міцкевіч.

* * *

Дзяржаўны мастацкі музей БССР арганізаваў цыкл лекцый на тэму «Вядучыя майстры савецкага выяўленчага мастацтва». Слухачам будуць прачытаны лекцыі «Н. Андрэеў і І. Шадр», «М. Грэкаў», «Б. Іягансон», «С. Каненкаў», «Б. Прарокаў» і інш.

* * *

Барысаўская раённая бібліятэка накіравала ў калгасы раёна 20 бібліятэчак-перасовак з палітычнай літаратурай. Тут працы Ул. І. Леніна аб дзяржаве, артыкулы і прамовы відных дзеячоў Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Ёсць у перасоўках і мастацкая літаратура — лепшыя творы савецкіх пісьменнікаў, прысвечаныя Камуністычнай партыі і жыццю савецкага народа.

Добрая слава ідзе аб рабоце брыгады камуністычнай працы Талачынскага раённага універмага. У кніжным аддзеле, які яна абслугоўвае (гэты аддзел вы бачыце на здымку), заўсёды чысціня і парадак. Тут арганізавана самаабслугоўванне. План продажу кніг перавыконваецца. Работнікі аддзела дастойна сустрэлі XXII з'езд роднай партыі.

С. ВАЛКАВЫЦКІ.

Раўняцца на маякі

Кінафікатары Нясвіжскага раёна 13 кастрычніка г. г. выступілі ў газеце «Літаратура і мастацтва» з заклікам да ўсіх работнікаў кінасеткі рэспублікі шырока разгарнуць сацыялістычнае спаборніцтва за ўзорную эксплуатацыю кінатэхнікі, за павелічэнне тэрміну службы апаратуры і фільмаў.

Спаборнічаючы ў гонар XXII з'езда КПСС, кінамеханікі і матарысты Нясвіжскага раёна, строга прытрымліваючыся правіл тэхнічнай эксплуатацыі, значна павялічылі тэрміны службы дэталей апаратуры і перасоўных электрастанцый, цалкам ліквідавалі выпадкі зрыву сеансаў па тэхнічных прычынах. 11 кінапраектараў тыпу «К» працуюць ужо тры гады звыш устаноўленага для іх тэрміну і знаходзяцца ў добрым тэхнічным стане.

Кінарамонтны пункт добра арганізаваў планава-папераджальныя агляды і рамонт кінатэхнікі. Гэта дало магчымасць раённаму аддзелу культуры адмовіцца ад падменнага фонду апаратуры.

У раёне прыняты меры, каб палепшыць умовы эксплуатацыі тэхнікі ў зімовы перыяд. Ва ўсіх апаратных сельскіх стацыянараў

АБ ІНІЦЫЯТЫВЕ РАБОТНІКАЎ КІНАСЕТКІ НЯСВІЖСКАГА РАЁНА

зроблены печы. Кінамеханікі і матарысты сёлета сваімі сіламі канчаюць будаваць памяшканні для перасоўных электрастанцый пры ўсіх клубах, дзе няма пастаяннага электраасвятлення.

Каб павысіць адказнасць кінамеханікаў за захаванне фільмаў, штатная пасада фільмаправершчыка ў раёне ліквідавана. Кінастужкі цяпер правяраюць самі механікі.

Кінамеханікі і матарысты Нясвіжскага раёна вырашылі павялічыць тэрмін работы дэталей апаратуры ў два разы. Кожны кінамеханік і матарыст абавязаўся на працягу года павысіць сваю кваліфікацыю на адну ступень.

Палепшылася работа кінафікатараў; у выніку павялічылася выкананне фінансава-эксплуатацыйнага плана, знізіліся выдаткі, звязаныя з кінапаказам. План дзевяці месяцаў выканан па ахопу гледачоў на 114,1 працэнта і па валавому збору — на 113,5 працэнта. За тры кварталы гэтага года кінасетка Нясвіжскага раёна зменшыла планавыя страты на 66,4 працэнта.

Лічачы, што масавае спаборніцтва кінамеханікаў і матарыстаў рэспублікі за падаўжэнне тэрміну службы апаратуры і фільмаў будзе садзейнічаць далейшаму паляпшэнню абслугоўвання насельніцтва і зніжэнню эксплуатацыйных выдаткаў кінасеткі, калегія Міністэрства культуры БССР пастанавіла — адобрыць ініцыятыву работнікаў кінасеткі Нясвіжскага раёна.

Калегія абавязала начальнікаў абласных і Мінскага гарадскога ўпраўленняў і загадчыкаў раённых аддзелаў культуры абмеркаваць на сходах кінамеханікаў і матарыстаў пісьмо ў рэдакцыю работнікаў кінасеткі Нясвіжскага раёна «Сэканомім мільёны», апублікаванае ў газеце «Літаратура і мастацтва» 13 кастрычніка г. г. і арганізаваць масавае сацыялістычнае спаборніцтва за ўзорную эксплуатацыю кінатэхнікі, за павелічэнне тэрміну службы апаратуры, фільмаў і аўтамашын.

Начальніку галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату Міністэрства культуры БССР П. Жукоўскаму прапанавана выдаць метадычны матэрыял аб вопыце работы кінамеханікаў і матарыстаў Нясвіжскага раённага аддзела культуры па зберажэнню тэхнікі і фільмаў.

У КНІГУ ГОНАРУ

Калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум БРК прафсаюза работнікаў культуры на сваім чарговым пасяджэнні пастанавілі занесці ў Кнігу гонару калектыў работнікаў Дзяржынскай раённай друкарні, які ў сацыялістычным спаборніцтве за дастойную сустрэчу XXII з'езда КПСС на 25 верасня г. г. выканаў свой гадавы вытворчы план.

За актыўную прапаганду літаратуры ў Кнігу гонару занесены загадчыца Слабадской сельскай бібліятэкі Мядзельскага раёна Н. Жарыкава і загадчыца Пухавіцкай раённай дзіцячай бібліятэкі М. Саўчык.

За датэрміновае выкананне гадавых планаў па кінаабслугоўванню насельніцтва калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум БРК прафсаюза работнікаў культуры пастанавілі занесці ў Кнігу гонару кінамеханікаў Я. Завістоўскага (Кобрынскі раён), Л. Чашніцкага, І. Залескага, А. Таратутку (Расонскі раён), Э. Ліпніцкага (Смалявіцкі раён), Ул. Лапыцьку (Бярэзінскі раён), С. Панкаўца (Барысаўскі раён), П. Цыркунова (Жлобінскі раён).

У Кнігу гонару занесены лепшыя работнікі Аршанскай гарадской друкарні.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае глыбокае спачуванне пісьменніцы Бяганскай Я. І. з прычыны напаткаўшага яе гора—смерці маці.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00414.

Друкарня імя Сталіна